

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

חלק ב' -אופנים שאין בהם אונאה

THIS VOLUME HAS BEEN SPONSORED BY

FRANKEL RUBIN KLEIN, ATTORNEYS AT LAW
MAYER S. KLEIN, MANAGING PARTNER
SOLVING SERIOUS BUSINESS PROBLEMS, 2017

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

Prepared by Rav Yosef Greenwald

Dayan at the Bais HaVaad and Rav at Khal Dexter Park

Rav Dovid Grossman Rosh Bais HaVaad

Rabbi Yaakov Tescher Director of Torah Projects

Reb EC Birnbaum Chief Marketing Officer Rav Baruch Fried

Dayan and Yorucha Project Editor

Rav Ariel Ovadia Yorucha Content Editor

Rabbi Chaim Belsky Head of Yorucha Development

1.888.485.VAAD(8223) | © 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Bais Din & Dispute Resolution

Zichron Gershon Kollel for Dayanus

Medical Halacha Center

Kehilla & Bais Din Primacy Initiative

Halachic Awareness & Education

תוכן הענינים

חלק א' – גדרי איסור אונאה	l
8	•
12 שיעורי אונאה וביטול מקח	•
16 משתות משתות	•
· קביעות מחירים בשווקים וחנויות	•
23	•
חלק ב' – אופנים שאין בהם אונאה	
28	•
29 וקציצה ע"י הדחק	•
31	•
34 פועל וקבלן	•
חלק ג' – גדרי מקח טעות	
48 טעות במדה משקל ומנין	•
52 פלקולים שאפשר לתקנן	•
56 עד מתי יכול לטעון מקח טעות	•
59 סוגי מקח טעות	•
61	•
חלק ד' – נידונים שונים בדין מקח טעות	
ספק מתי נעשה המום	•
- נשתמש בהחפץ אחר שמצא מום או הי' יכול להבחינו	•
76 עשה הלוקח מום קודם שנמצא המקח טעות	•
77 מכר ע"מ שאין לך עלי טענת מומין	•
חלק ה'- אחריות מוכר ולוקח במקום מקח טעות	
- נאבדה החפץ והלוקח אינו יכול להחזירו	
• לוקח שהוביל הסחורה למקום אחר ומצא שם מום	•
95 טעם חיוב הלוקח לשמור הסחורה	•
99 שכירות על מקח שנתבטלה	

In memory of

HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY

ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל - מינקא בת משה שמואל ע"ה - ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל - גאלדא בת משה דוד ע"ה - ר' יונה בן יצחק ז"ל - מרים בת חיים ע"ה

> לז"נ MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L

ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman ARYEH WEISS & FAMILY

BARRY LEBOVITS & FAMILY

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל, ברכה לאה בת ארי ה לייב ע"ה

the program that is transforming the way frum business is conducted

CORE COMPONENTS OF OUR PROGRAM

MAREH MEKOMOS BOOKLET

A set of carefully curated source sheets created by expert Dayanim in the field, which enables you to learn the sugya in depth and gain a thorough understanding of the topic and its intricacies.

2 AUDIO BLATT

A daily 15-minute audio shiur delivered by a Dayan who serves as your "virtual chavrusa" and walks you through the entire limud for the day, helping to connect it into a cohesive sugya.

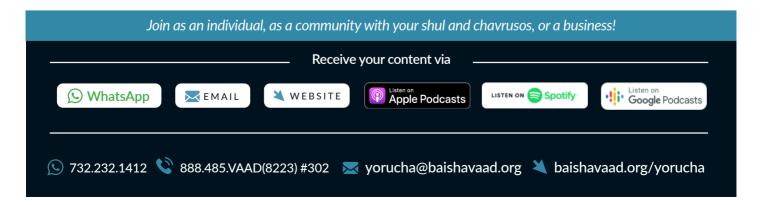
3 WEEKLY OVERVIEW VIDEO

At the culmination of each week's learning, an overview/halacha l'maaseh shiur is presented, where the concepts internalized through the week come to life in real-life workplace scenarios.

BUSINESS HALACHA DAILY Q&A

Daily 3-5 minute videos that are in sync with the topics of the Yorucha Curriculum, and go through practical questions and answers on the subject at hand.

ATTENTION CHABUROS: Additional zoom Q&A sessions can be arranged | Need help finding a Rosh Chabura? Contact us

ONAAH

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this series of shiurim

THE PROHIBITION OF TAKING ADVANTAGE OF SOMEONE:

The source for the prohibition of *onaah* (overcharging) is found in Vayikra (25:14): "V'chi simcheru memchar l'amisecha oh koneh miyad amisecha al sonu ish es achiv. And when you make a sale to your fellow Jew or make a purchase from the hand of your fellow Jew, you shall not wrong one another."

The word *onaah* literally means to hurt someone or to take advantage of somebody. Verbal abuse is also referred to by the same term and called *onaas devarim*. Thus, *onaah* is not actual theft per se; rather, it is a forbidden form of taking advantage of someone by unfair pricing. On the other hand, if a merchant would sell an item and claim it was quality goods, only for the buyer to discover he had purchased a shoddy product, that would be a *mekach ta'os*, which, if done deliberately, falls under the category of actual theft.

THREE POSSIBLE RULINGS:

Since *onaah* is not simple theft, the halachos vary and, depending on the details, the deal may be valid, it may be voided completely, or the buyer may be able to demand a partial refund.

The basic rules are as follows:

- When the price discrepancy is below a sixth of the fair value, we assume that the customer agreed to pay a somewhat inflated price, and the deal is valid.
- 2. When the price is the equivalent of a sixth, the wronged party can demand that he be returned the difference in price, although he cannot nullify the deal.
- If the price discrepancy is more than a sixth, he can demand that the entire sale should be nullified. In such cases, he cannot ask for a partial refund, and his only recourse would be to annul the entire deal.

WHAT DECIDES THE PRICE?

The value of an item can be quite subjective and a number of factors can go into determining a price. The general rule is that we assess an item based on the *mechir shebasuk* (standard price in the marketplace). While there may be a standard market price for many basic staples, the price of other items would vary depending on location, supply and demand and other factors.

TIME LIMITS:

When a deal is a *mekach ta'os*, there is no time limit to how long a buyer has to annul the deal; however, in regards to *onaah*, the buyer must protest within a strict time frame. If he does not, we assume he is ok with the given price and no longer has any recourse.

The general rule is that the buyer has a limit of the amount of time it would take to show the purchase to another merchant selling the same item and get his opinion of whether he was overcharged or not.

WRONG SIZE OR MEASUREMENT:

Just like when there is a discrepancy in quality, the deal is deemed a *mekach ta'os*, so too if there is a discrepancy in size or quantity, the deal is a *mekach ta'os*. For example, if someone ordered 100 yards of fabric and only received 75, it is a *mekach ta'os*. In this case, however, the deal is not nullified completely, as the seller can add the missing fabric to complete the deal.

If someone sells a field that he claims is 100 acres, and, after the purchase, it is discovered to be only 75 acres, this is also a *mekach ta'os* and in this case, the deal is completely nullified, as there is usually no way to add land to a field.

WHICH ITEMS ARE SUBJECT TO THE LAWS OF ONA'AH?

The basic rule of *onaah* applies only to movable items. Real Estate is not subject to the regular rules of *ona'ah*. Likewise, workers who are hired out to work for someone for the day are considered to be "like land" and their salary is not subject to the laws of *onaah*. There is a dispute amongst the Poskim whether the rules of *onaah* apply to a service offered by a service provider.

ONE TRANSGRESSES EVEN WHEN HE CANNOT BE PENALIZED:

While we said that the rules of *onaah* cannot be enforced in regard to land, hired workers and when the price is inflated but below the threshold of a sixth, it does not mean that it is permitted. It is important to point out that the Ramban states that even in such a case, the seller transgresses the prohibition of *lo sonu*. He is still considered to have taken advantage of another, which is a Biblical prohibition, even though the wronged party has no recourse to pursue a claim in *bais din*.

QUESTIONS ON Onaah

Below are some practical scenarios that will apply to the material

- I was at an amusement park with my friend and we passed by a hot dog stand. We ordered hot dogs and then did a double take when we noticed the price at checkout each hot dog was priced at \$10 a piece! Is the stand owner allowed to hike up the price to such an extent?
- I need a root canal so I began researching the different options. One dentist in my neighborhood charges \$1,200, while a second charges \$2,000. Are they entitled to charge whatever they decide? There doesn't seem to be a clear market standard for this procedure, although that does seem to be a pretty large difference in pricing...
- I started selling an item that is very popular in China, but people in the US don't know about it yet, and there is not yet any established market price for this. Can I charge a very high price in comparison to its value in China?
- My friend was selling his baseball cards and I was interested in buying. He didn't understand the inherent value in those particular cards, so I offered him a really low price and he happilly accepted. Is that a problem of Onaah?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

חלק ב' אופנים שאין בהם אונאה

תוכן הענינים

28	אונאה בחליפין
29	"לדידי שוה לי" וקציצה ע"י הדחק
31	אונאה בקרקעות
3/1	אוואה בפועל והבלו

For overview on Part 2: Onaah, see pages 42-43

מו

עד

המוכר

שהוקר

האחת של

ועמד

השנת הראב"ד

*המחלית כלים בכלים וכו'. מ"א דבר זה לא

ידעתי מאין לו ואולי טעה בירושלמי דפרק הזהב

תמן תנינן כל הנעשה דמים בחחר כיון שוכה זה כו׳

אמר ר"י לא שנו אלא שור בפרה וכו' הא לבור בלבור

לא קנה ונראה לו כמו שחילקו בין חמור לפרה לצבור

לחזור. ואנן קי"ל שאין אחד יכול לחזור והמכר

קיים. וכ"ש שכל אחד חובע אונאתו ופשוט הוא

זה כפי מה שנתבאר:

פר"ג א המחליף כלים בכלים וכו׳ אבל המחליף

פירות בפירות וכו' יש להם אונאה. נסטגות

א״א לא ידענא מנין לו וכו׳. והרמב״ן ז״ל כחב

בפ׳ זה ז"ל חליפין ומקפיד עליהן מחי חע"ג דאסקי דחליפין נינהו נ"ל שיש לו אונאה וכי

אמרינן דאין אונאה לחליפין בחליפין שאינו מקפיד עליהן אבל במקפיד יש לו אונאה וכן אני אומר במחליף כלי בכלי וראה אותו שיש לו אונאה ולא אמרו אין לו אלא במי שניכר שאינו מקפיד כגון

מכור לי באלו אבל בכל חליפין דעלמא יש לו

אונאה. ויש מי שחולק ואומר לעולם אין אונאה

לחליפין עכ"ל. ודעת המחבר נ"ל שהוא מפרש

הירושלמי ביש בו חונאה אבל באין בו אונאה

אפילו פירות בפירות קנה דחליפין כי הנך אפילו

בפירות נינהו כמ"ש בפ"ה. ואע"פ שהירושלמי בפשוט אינו כשיש בו אונאה אפשר דאנן דקי"ל

מן המוכר שוה חמש בשש ובו'. וכן מכר שוה שש נחחלו. פירוש אין כאן

שמימרא דרב חסדא על כיולא בזה שהיא אונאת שתוח ואמר ר"ח גשוה חמש בשש והוחר

שהלוקח יכול לחזור בו ולא מוכר ופירש הרמב"ן ז"ל וחובע אונאחו הלוקח ואין מוכר יכול

שוה חמש בשש

ברשות לוקח הוקיר.

זמן לפי שמוכר לעולם חוזר: חרי חלוקח חייב לחחזיר ובו'. כבר כתבתי

פר"ג א אבל המחליף פירות וכו' כין כפירות ששמו אותם קודם וכו'. נראס דמדקחמר גבי פירות בין ששמו חותם קודם מכירה בין שמו חותם אח"כ יש להם אונאה משמע דדכוותה בכלים אין להם אונאה ומדהוכיר שומא בפירות משמע דאם לא שמו אותם לא קודם מכירה ולא אח"ל אלא אמר לבור פירות זה בלבור פירות זה

אני מחליף אין לו אונאה: בתב ה"ה בשם הרמב"ן דחליפין ומקפיד

עליהן יש לו אונאה אבל חלמידי הרשב"א כתבו שכדברי רבינו נראה עיקר שאין אונאה בחליפין לעולם אלא במכר דממכר כחיב:

כסף משנה

הלוקח

וכשהוקיר להחזיר המקח וחייב וכן אם מכר שוה שש בחמש והוזלו ועמדו על שלש. הרי הלוקח חייב להחזיר סלע אחת של הונייה. שהרי נקנה המקח וברשות הלוקח הוזל:

שהוניתני תחזור בך:

חייב

ולא הספיק

להראותו

להחזיר

אכלים בכלים או בהמה בבהמה אפילו מחט בשיריים או טלה בסום אין מן השיריים. אבל המחליף הונייה. שזה רוצה במחמ יותר המכירה קודם אותם ששמו בין פירות בפירות

א סמ"ג לאוין ס" ק"ע טוח"מ ס" רכ"ז: ששבור של בצבור פירות בצבור פירות לענין קנייה כך חילקו לענין אייה אילו בחורת א סמ"ג לאוין ס" ק"ע טוח"מ ס" רכ"ז: ששבור מירות לענין קנייה כך חילקו לענין חייה אילו בחורת חליפין נמן לא קנה דסבירא לן פירוח לא עבדי חליפין ואם לא קנה אונאה היכן היא ואם בחורת מכר ומקפיד על דמיהן אפ" סוס בפרה קנו ומחזירין

לפי סברתו דחליפין כי הנך דאיתנאו אפילו בפירות אונאה דהא מכור לי קאמר, עכ"ל:

לענין אונאה יש חילוק בין כלים לפירות כמו שהיו מחלקין בירושלמי לענין קנייה. והטעם שכלי מחקיים יותר מפירום. ומחוך דבריו אתה למד דבכלים אפילו מקפיד אין לו אונאה שהרי הזכיר בפירום שותא וזהו שמקפיד עליהם ונראה שכיולא בזה בכלים אין לו אונאה:

הלוקח

לחם משנה

עד אומרו שכל פחוח משחוח רוב בני אדם מוחלים בו במשא ומחן ע"כ. ונראה שהוא מפרש מה שאמרו בגמ' בפ' הוחב (דף נ"ב:) כאן באמלע כאן מן הלד ר"ל כאן בסלע שנפגמה באמנע והסגם הוא ניכר ומפני כן יקבנה כאן שפגמה מן הלד ומפני כן לא יקבנה שאין הססרון ניכר. אבל רש"י ז"ל פירש כאן דקאמר יקבנה הוא כשהנקב הוא באמנע ולא יבאו לטעום בו שהרי רואין שהיא נקובה אבל כאן שלא יקבנה הוא שלא יקבנה מן הלד שהרמאי יחתוך מן הנד הנקב ויבא לרמות בה:

מן וכן אם מכר שוה שש בחמש וכו' הרי הלוקח וכו'. כמנ ה"ה ז"ל ופירש הרמב"ן ז"ל ותובע אונאתו וכו' וכ"ש שכל אחד תובע אונאתו וכו'. ביאור לשון כ"ש דמאחר דלרב חסדא בשחות ידו על העליונה וכתב הרמב"ן דחובע אונאחו כ"ש לדידן דהמוקח קיים דכל אחד חובע אונאתו וא"כ אין ספק בדברי רבינו בדין זה שכתב הרי הלוקח וכו':

פי"ב א המחלית כלים בכלים וכו'. נהשגות אמרו א"א דבר זה לא ידענו וכו'. ולפי הנראה לפום ריהטא משמע דדעת הראב"ד ז"ל דפירות לא עבדי חליפין אפי׳ של שוה בשוה הפך מ"ש רבינו ז"ל ריש פ"ה והביאו לזה דברי הירושלמי שאמר על מחני׳ דכיון שזכה זה נחסייב זה בחליפיו אמר ר"י לא שנו אלא שור בפרה אבל לבור בלבור לא קנה משמע שאפילו לבור בלבור שהוא חליפין שוה בשוה לא קנה, ומפני כן כתב ה"ה לתרץ זה דרבינו אזיל לטעמיה דפירות עבדי חליפין של שוה בשוה כמ"ש בריש פ"ה וישב לדעתו דברי הירושלמי שהוא נגד דין זה כן נראה מדברי ה"ה. וכל זה הוא באמת מן התימה דאם דעת הר"א ז"ל דחליפין של שוה בשוה פירי לא עבדי למה לא השיגו לרבינו בריש פרק חמישי שכתב או יין בשמן וכו׳ כמבואר שם בדברי ה״ה. ועוד כאן היה לו להשיגו דחיך כתב מחליף פירות בפירות דפירי לא עבדי חליפין ואיך הקשה לו דלמה חילק בין חליפין דפירות לכלים דמשמע דאם לא היה מחלק הוה אחי ליה שפיר. ועוד קשה בדברי הר"א ז"ל דאיך כתב ואם בחורת מכר ומקפיד על דמיהם וכו׳ דמשמע דבעינן חרתי לומר דהוי אונאה דא"ל מכור לי וגם שיהא חליפין ומקפיד עליהם שכן נראה מלשונו שהלריך

מקפיד ולבסוף כחב דהא מכור לי קאמר ובאמת דוה אי אפשר דהרי כחב רבינו לקמיה דאע"ג דאין מקפיד כיון דאמר לו מכור הוי אונאה גם הר"א ז"ל סבור כן מדלא השיגו שם. ועוד לריך להתבונן בפירוש דברי הר"ח שקשה להולמן. ונרחה לומר דהר"ח ז"ל מודה ליה לרבינו ז"ל לענין הדין דאפילו פירי עבדי חליפין שוה בשוה ועיקר השגחו הוא דלפי דעתו מאי דהטעהו לרבינו הוא מפני שהוא סבור דכי היכי דבירושלמי מחלק לענין קנייה בין חמור לפרה ללבור פירות בלבור פירות דבחמור בפרה קנה ובלבור פירות לא קנה משום דלח הוי חליפין של שוה שוה כן יסבור הירושלמי דבחליפין של שוה בשוה דחפי פירי עבדי חליפין וקנו דמעלינן ליה דרגא לכלי ואמרינן דקניימו עדיף דאין לו אונאה אבל חליפין של פירות יש להם אונאה ועל זה כתב שאין זה מחוור דאם חילקו לענין קנייה מש"ה לא נחלק באונאה. ומ"ש ואם לא קנה אונאה היכן הוא ביאור דבריו וא"ח לחרך דברי המחבר דהוא סבור דדברי הירושלמי הם בחליפין של שוה בשוה ומה שאמר לא קנה משום דאיכא אונאה אין זה במשמע דברי הירושלמי דלשון לא קנה משמע אין כאן קנייה וא"כ אונאה היכא היא. ומ"ש ואם בחורת מכר ומקפיד על דמיה נראה ביאור דבריו וא"מ לחרך כל זה דמ"ש המחבר אבל המחליף פירוח בפירוח וכו' הוא שאמר לו מכור לי ומש"ה יש לו אונאה ואע"ג דואת היא החלוקה האחרת דאמר הלוקח בדמים אכסרה וכו' לפ"ז יקשה בעיניך דלמה לי לכפול הדבר שחי פעמים ואפשר לחרך זה דהך חלוקה איירי במקפיד עליהם והשתח השמיענו טפי בחלוקה החחרת דאע"פ שאין מקפיד כיון דאמר מכור הוי אונאה מ"מ חמה על נפשך דא"כ בכלים איך כחב דאין לו אונאה הא מכור לי קאמר כלומר דע"כ רישא דלשונו דכלים הוא דומיא דדין דפירות דסיפיה וכי היכי דהך חלוקה דפירום מוקמם ליה בדא"ל מכור רישא נמי. זה נראה בדעם הר"א ז"ל ובזה חירלנו כל הקושיות אשר בלשונו ודוק. ולפ"ן נתבאר לדעת ר"א ז"ל דמודה לרבינו בדין של שוה בשוה אבל באמת שאין לשון הר"א ז"ל נאות לזה הפירוש כלל במ"ש ואם לא קנה אונאה היכן היא וכו׳. ודוחק לפרש בלשונו מ״ש ואפשר שדעתו ז״ל דפירי לא עבדי חליפין אפי׳ שוה בשוה מכח הירושלמי דקאמר לבור בלבור לא קנה ולבור בלבור משמע דהוא שוה בשוה

רמב"ם מכירה פי"ג ה"א

הרמב"ם מחדש שהמחליף חפץ בחפץ אחר אין בו דין אונאה, אפילו אין שווים כלל. והראב"ד פליג, דכל שיש עליו שם מכירה יש בו דין אונאה.

According to the Rambam, if one exchanges an item for another, there is no Halacha of Ona'ah even if the two are of completely different values. Raavad disagrees and rules that anything that is essentially a sale is subject to the laws of Ona'ah.

קצות החושו

סימן רס"ד סק"ח]. וכן מ"ש בקלילה ממוך הדחק דאפילו נתן לו דמים כו', לפי מה נתודטים

נרים בפוכינה מנחן התמון תפנים מנון מי למים כו, עפי מנו חיידים פני דקיי"ל בטול דינר והעבירני דאם כבר נמן אין מוליאין מידו, והוא החתקאין בשו"ע סימן רס"ד [סעיף חי], א"ל מוציאין סייד בשו"ע סימן רס"ד [סעיף חי], א"ל

מכ"ש הכא, וכ"כ הרמ"א באה"ע

סימן קס"ט [סעיף ני] גבי חלילה, ע"ש.

ואפידו היכא דלא נתן מעות, נראה

ומשום דשכירות אינה אלא בדיבור,

ויכול לומר משטה אני בך, אבל אם

היה קנין, גם בטול דינר מחייב, ועיין

ש"ך ריש סימן פ"ל [סק"ר], [ו]מקח

הו"ל כקנין, ול"ע.

מדכרי המרדכי פרק הזהב [ב"מ החיוה מי" ד"ש]. וכשיטה מקובלת שם [מ"ט ופחוחה

שיי דישן. וכם של מקוכנת שם נמים ופחותה ע"ב ד"ה כין ז"ל, ומיבעיא ליה להשר המעות

[°מקוצי] אי איכא יותר משתות מקח ע"פ ופחות משתות מעות, כגון שמכר לו

שוה ה' דינרים בה' דינרים וי"א

פשיטים למאי חשבינן ליה, ואומר רבינו פשיטים נמחי משכיק איה, ומודה (משלה, ע"פ יהודה (דמשלת) [סדחשבינן] ליה אונאה, ע"פ השיטמ"ק

דכיון דלא הוי מחילה ולא ביטול מקח,

א"כ חשבינן ליה אונאה כו', ובמרדכי

חולק כו'. והריטב"א [שם] כתב ז"ל,

ורבינו יהודה אומר דחשבינן ליה אונאה

כו', ואין זה מחוור, דהיכי עבדינן

אונאה וליכא שתות משום כד, והיאך אנו מטילין פשרה בין שני הלדדים,

והנכון יותר דאולינן בתר המחח, דהא

בין לרב בין לשמוחל [שם] חונחת המקח

הוא העיקר, ובאונאם מעות הוא

דפליגי, ועדיין הדבר נ"ע, עכ"ל.

(ב) דמעו אינשי במקח.

דלא דמי מקח לשכירות,

וקול דין אונאה

קצות החושו

סימן רכז (א) כמה תהיה אונאה. כמכ הריטב"א פ"ק לוווגן יש לו אונאה, משמע דאפילו הלוקח גופיה לריך לו. נעיין משה"א דקדושין דף ח' וע"אן לעולם דלח שוי חמש

סלעים, וכגון דקיבל עליה כהן, כי הא דרב כהנא כו', אמר רב אשי פניהדתי לם אמרן אלם רב כהנה דגברה רבה הוא ומיבעים ליה סודרה, הבל

לו שכר החלילה מאחים זוז הוי קלילה מחוך הדחק ואינה חייבת בו כו', ומכאן ללוקח סמנין הרבה בדמים יהרים מפני חולי הדוחק, דלא מחייב

לכו"ע דלא שוי, לא, ואע"ג דקבליה עליה לאו כל כמיניה. ח"ל, שמעינן מהכא שהמוכר חפץ לחבירו בשיתא ובשוק לא שוה אלא חמשה, אי להאי לוקת שוה שיתה חין בו משום הונחה, דבתר דידיה אולינן כי היכי דחשבינן ליה הכא שוה חמש סלעים, מיהו בשוה לזבונא שימא כי אורחיה, אבל אי לדידיה לא שוה אלא מפני שהוא דחוק בדבר, הא ודאי קלינה מתוך הדחק לא שמיה קלילה, ואפילו נתן לו הדמים סחר וגובה אותם ממנו, והכי מוכח ביבמות [ק"ו ע"א] דאמרינן בת חמוה דרב פפא נפלה לפני יבם שאינו הגון לה, אחא לקתיה דאביי ואמר ליה חלוץ לה על מנת שחתן לך מחתים זוו, לבתר דחלך לה אמר לה אביי זיל הב ליה כו׳. וא"ל רב פפא ולימא ליה משטה אני לו אלא שכרו כו', מה שקנצה עמו לחת

במרגליום ושאר דברים שאדם רולה

הלכות אונאה ומקח מעות סימן רכז

עד כמה הוה מחילה או חזרת האונאה ושליח שטעה ואחים שחלקו וטעו

ובו ל"ח חנויפיח

- אסור להונות את חבירו בין במקחו בין א בממכרו ואיזה מהם שאינה בין לוקח בין מוכר טוכר כלאו
- מייב חייב האונאה ויהיה חייב להשיב שתות בשוה כיצד הרי שמכר ^(b)שוה שש בחמש או שוה שבע בשש או שוה חמש בשש או שוה שש בשבע הרי זה אונאה ונקנה המקח וחייב המאנה לשלם האונאה ולהחזירה כולה למתאנה.
- כך, מי לא סמא הרי שהיה בורם מבים ג היתה האונאה פחות מזה בכל שהו כגון האסורין וא"ל טול דינר והעבירני אין שמכר שוה בשבעים בששים ופרוטה אינו חייב להחזיר כלום שכל פחות משתות (3)דרך הכל
- יהיתה האונאה יתרה על השתות כל שהו כגון שמכר שוה ששים בחמשים פחות פרוטה בטל מקח והמתאנה יכול להחזיר החפץ ולא יקנה כלל אבל (ג)המאנה אינו יכול לחזור אם רצה זה וקבל (יויש אומרים [א](ד)ף המאנה יכול לחזור בו אלא אם כן נתרצה המחאנה פעם אחת או ששתק יותר מן השיעור שיתבאר בסמוך סעיף ז'.

המכר לו שוה ס׳ בנ״ם או להפך דליכם כאן אוכלה שמות ולגבי אחד הוי בטול מקח ולגבי שני מחילה (ה'אולינן בתר המקח הן לענין בטול מקח הן לענין מחילה (ב)דטעו אינשי במקח ולא במעות).

ציונים ומקורות סיכון רכז א. לאן התמנ"ס פי"ב ממטיה דין ד'. ב. כן היא לניכפה המניד משנה לאון התמנ"ם עם ה"א. ג. עם ברמב"ם פי"ב ממכירה דין ד'. ד. עור סעיף ז' נעם רטנו יונה ב"ב פ"ב ע"בופ"ד ע"א והוא"ש שם פ"ה סי י"ד. ה. מדכי מרק החבב"מ סי ד"ש. ד"מ ב'.

נתיכות המשפט

משפט האורים - ביאורים

שביהשימוס, אלא ודאי דלענין שימבטל המקח לעולם בעינן ערעור גמור סימן דכז (א) שוה שש בחמש. הוא שתות מקח, אבל (סאצל) עיפחסמייע שמביא עדים או שטר, ואו באמת אף שכבר נחברר שהעדים שקרים או שהשטר מזויף, מ"מ כיון שלריך לעמוד עמו לדין קודם שנשחמש בשדה מיקרי מוס, ולא כתב הטור [סעיף ג'] הדין דמיקרי ערעור אף כשבה החד ואמר יש לי עדים, רק לענין שחין לריך להוליה המעות מתחח ידו כשעדיין לא נחן המעוח עד שיתבטל הערעור בב"ד, כנ"ל.

פידש המאנה סימן רכז [א] דאף המאנה. עיין סמ"ע ס"ק ס', עד הו"ל כנתרלה מעיקרא, ע"ש. ולפי"ז נראה דאם כנמרנה מעיקוט, ע ש. וער ו מווים מחדים מחדים מחדים המחלה רולה החדים המחלה החדים המחלה החדים המחלה החדים החדי לחזור מהמקח ולבטל הקדושין קודם שנחרצה המוכר, הקדושין בטלין דאין אדם מקדש בדבר שאינו שלו, אבל אחר שכבר נתרנה המוכר, שכחב הסמ"ע דהוי כאילו נחרצה מעיקרא, ממילא שוב אינו יכול לבטל הקדושין.

אמנם באמת נראה דקושית הסמ"ע מהא דעייל ונפיק אווזי לא קשיא, דשאני הכא גבי אונאה, דהטעם דאינו יכול לחזור בו, משום דהנחאנה יכול לומר אי לאו דהוניתני לא (הייתי) [יהיית] יכול לחזור ועתה שהוניתני תחזור היאך יהיה חוטא נשכר, וכמבואר לקמן

סעיף י', ומהאי טעמא סבירא ליה לחוס' בב"מ דף נ' ע"ב בד"ה

(ג) דרך הכל למחול. הטעם, שכן הוא דרך מקח וממכר שאין הלוקח ומוכר יכולין לצמצם ולכוון המקח, לכך מוחלין עד

משפט הכהנים - חידושים

בשש הוא שתות מעות ופחות משתות לשיווי המקח, ואפ״ה כל

שיש שתות מצד אחד הוי אונאה ואין משגיחין על השני בין הוא

ביטול מקח או מחילה. סמ"ע וַסק"גן.

המעות שנתן הוא יתר משתות, ושוה שבע

שתות. סמ"ע [סק"ב].

(ג) המאנה אינו יכול לחזור. שלא יהיה חוטא נשכר. סמ"ע [סק״ז].

(7) דאף המאנה. הטעם, דכל זמן שלא נתרצה המתאנה לא נגמר המקח עדיין, לכך שניהם יכולין לחזור, משא"כ כשכבר מתרצה או שהוא אחר זמן כדי שיראה, דלא גילה המתאנה דעתו כלל, הוי כאילו נתרצה מעיקרא. סמ"ע וסק"חן.

(ה) דאולינן בתר המקח. הטעם, דכל שאין שם שתות עליו משום צד, אזלינן בתר המקח בין שהוא מחילה או ביטול המקח. סמ"ע (סקי"א) וט"ז (סעיף ג').

ואילו יתר על שחום, דאין המאנה יכול לחזור כלל עד שחובע הנחאנה האונאה ע"ש, והכך פוסקים (המובאים בציונים אות דין סברי, דכל זמן שהנחאנה יכול לבטל, לא נגמר המקח עדיין ויכול גם המאנה לבטל, אכל אחר שהנחאנה אין יכול לבטל, גם הם מודים שאין המאנה יכול לבטל מטעם הנ"ל שלא יהיה חוטא נשכר. וא"כ י"ל דאין המקח נגמר עד אחר שנחרלה המחאנה, וממילא אין הקדושין שבנחיים חלין כלל.

קצות החושן רכז ס"ק א'

לדעת הריטב"א, אם לאיזה סיבה המקח שוה יותר בעיני הלוקח, הגם שבשוק אינו שוה כ"כ, אין זו אונאה אם מכרו לו כפי מה ששוה לו. אבל אם באמת אינו שוה כ"כ, ורק מחמת דחקו הוא מסכים לשלם, אין על זה שם "קציצה" ואפילו כבר נתן יכול להוציא מידו מה ששילם יותר. והקצה"ח פקפק עליו בתרתי: חדא, דהא קי"ל במרגליות לזווגם וכדו' שיש אונאה הגם ששוה לו יותר. ועוד כתב לגבי קציצה ע"י הדחק, שכיון שקנה החפץ הרי"ז קנין ואי"ל להוציא מידו מה שכבר נתן [אם לא משום דיני האונאה הרגילים].

According to the Ritva, if a buyer values an item more than the going market rate, it is not considered Ona'ah to sell it at his valuation. However, if he agreed to the price because he was under pressure to do so, e.g., it is medication that he needs, but he doesn't really attribute that value to it, then the entire valuation is invalid, and he may demand a refund of the overpayment.

The Ketzos questions both of these points: First, we find that even a precious stone and the like are subject to Ona'ah even if the person is willing to pay more for these things more than other people. Secondly, even an unfair valuation is binding in the event of the sale was finalized and money was paid [notwithstanding the regular rules of Ona'ah].

אלא בדמיהן וכן כל כיוצא בזה, עכ"ל.

והנה מ"ש דהיכא דשוה להאי לוקח שיתח חולינן בתר דידיה, קשה מהא דקיי"ל נלקמן סעיף ט"ון דאפילו

נתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים מקח למפרע, והיינו} דוקא בלא ידע ונחאנה והמקח בטל למפרע, ולכך

משפט הכהנים - חידושים

סימן רסה (מ) ויש מפרשים. והש"ך [סק"א] מסיק כפירוש

(כ) איהו דאפסיד אנפשיה. והא דבסימן רס"ד סעיף ג' מבואר להיפך דנוטל שכר על ההשבה ואינו נוטל דמי הפסד חמורו, היינו משום דמן הדין לא היה ראוי ליטול כלל, כיון דבעל האבידה היה שם ולא התנה עמו יכול בעל האבידה לומר אילו לא ירדת להציל בעצמי הייתי מציל. אלא שחז״ל אמדו דעת הבריות דניחא ליה לבעל האבידה שמי שיקרים להציל אבידתו יתן לו שכרו, וכיון דרק משום אומדן הדעת הוא, נותנין לו רק המועט, וכאן מיירי שהפסד הביטול הוא המועט ושם מיירי ששכר ההשבה הוא המועט. סמ"ע וסק"דו.

אינו משלם אלא שויו והמותר שקיבל לריך להחזיר, אבל כשידע שנחאנה ואפילו הכי עשה מלאכתו על ידי הפועל, יש לומר דמחל ונחרצה בהמחח והרי נתקיים המקח מרצונו, לזה אמרו בש"ם טעמא דהשטאה. ותרווייהו לריכי, דמשום דאינהו ועבר על לא תונו יכול להשטותו, וממילא יכול לתבוע אונאה כיון שלא נתרלה בקיום המקח. ומשו"ה כשנתן כבר אין מוליאין מידו, משום הטעם שכתב הרשב"א ובתשובה ח"א אלף ר״מן דאין השטאה אחר נחינה, ומשום טעם אונאה לחוד אין מוליאין, דידע ומחיל, כמו בכדי שאין הדעת טועה.

ונראה לוהו מה שכתב הריטב"ל בקדושין דף ח' וע"א ד"ה לעולםן דלי לא שוה לדידיה אלא מפני שהוא דחוק, קציצה מחוך הדחק לא שמיה הלילה, ומביא ראיה ממעבורת ע"ש. ונראה דמיירי בכהאי גוונא

שאי אפשר לחזור [מ]המקח אחר כך כמו במעבורת, והוא גם כן מטעם השטאה שיכול להשטוחו, ומה שכחב אפילו כבר נחן, הוא משום דסבירא ליה כהך דעה שהפיא בשיטה מקובלת בכא קמא (קט"ז ע"א ד"ה מי וד"ה וז"ל הרב המאירי ז"ל מין, דאפילו כבר נתן יכול לטעון משטה, ע"ש. אבל ודאי במקח שהוא עדיין בעין, ודאי דא"י לטעון משטה, ועל כרחך ידע ומחל, דלמה היה לו להשטוחו ולהחזיר המקח אחר כך. וכן מוכח מב"ב דף ע"ח [ע"א] דבכדי שאין הדעת טועה הוי מתנה, ולא חילק בין מתוך הדחק או לא. וכן מבואר בסימן רכ"ו סעיף ט' במוכר מתוך הדחק דאין לו אונאה. ולוה פסק גם כן הריעב"א שם, דאי שוה לדידיה, דאין בו אונאה, והיינו בידע. ובוה נסתלקה קושית הקצוה"ח בסימן רכ"ו [סק"א] מהא דמרגליות דאדם רולה לזווגן, ואפילו הכי יש בו אונאה.

ודפי"ז יש לקיים גם כן דברי הסמ"ע שם ס"ק י"ח שכתב דאפילו בביטול מקח וידע, דיכול לחזור ולחבוע, היינו במקום שהמקח לא יהיה בעין אחר כך דומיא דפועל ומעבורת, וכזה שפיר כתב הסמ"ע דיכול לטעון משטה.

היוצא מוה, דבמילי דמנוה יכול לטעון משטה ואפילו קנין לא מהני, אבל במידי דלאו מנוה כגון פועל וסרסור ושדכן, כשיש אונאה בדבר אף שהוא בכדי שאין הדעת טועה יכול לטעון משטה, אם לא שהיה קנין, או שהוא דבר שדרך ליתן פעמים סך רב ואין לו קובה, דשוב לא הוי אונאה כלל ואינו יכול לטעון משטה.

מאיחה שיעור ועיין משב"ץ חלק ד' והטור השלישין סימן כ' דאס היתה התוספת קרוב למה שראי לו חייב, ודוקא בתוספת הרבה יותר מדאי יכול לטעון משטה. הרוספת עד שכר הרגיד ואפענ"ד ההשיעור קרוב היינו שחוח, דהא כתוב בספר פנים מאירות ח"א סימן ל"ז דהא דב"מ בהאומנין הטעם דבפועל אין בו דין אונאה, אלמא דכל שאין בו דין אונאה לא יכול לטעון דין משטה, אם כן ה״ה בפחות משחות דאין בו דין אונאה, אין יכול לטעון משטה.

Nesivos Hamishpat understands the Ritva is referring to a case where the buyer knew he was overpaying, and still felt it was worth it for him because he values it at that price. As opposed to the case of precious stones where the buyer was unaware that he was overcharged.

He also disagrees with the Ketzos Hachoshen with regard to unfair valuations, ruling that they are invalid even if the money was paid; except if the item is still extant and he'd like to return it, in which case we say he shouldn't have accepted the unfair valuation in the first place.

'נתיבות המשפט סימן רסד סק"ח בא"ד ונראה וכו הנתיבות מפרש את דברי הריטב"א בדידע שיש בו אונאה ואעפ"כ הסכים, ע"כ לית ביה אונאה ול"ק מדין מרגלית. עוד חידש שקציצה ע"י הדחק בטלה אפילו במקח אם לא שהחפץ בעין ויכול להחזירו אח"כ, אז אמרינן שלא הו"ל לשטות בו מעיקרא אילו הי' דעתו להחזירו. קרשים שהוא חייב באחריותן יש להן אונאה

ושאינו חייב באחריותן אין להן אונאה 6 רבי

יהודה אומר אף המוכר ס"ת בהמה ומרגלית

אין להם אונאה אמרו לו "לא אמרו אלא

את אלו: גבן' מנהני מילי דתנו רבנן "וכי

תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך

סדבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאינן ∘

מטלטלים יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות

יצאו שמרות דכתיב וכי תמכרו ממכר לו שגופו

מכור וגופו קנוי יצאו שמרות שאין גופן

מכור ואין גופן קנוי ואינן עומדין אלא לראיה

שבהם מכאן אמרו המוכר שמרותיו לבשם

יש להם אונאה פשיטא לאפוקי מדרב כהנא

דאמר יאין אונאה לפרומות קמ"ל יש

אונאה לפרומות הקדשות אמר קרא אחיו

אחיו ולא הקדש מתקיף לה רבה בר ממל

כל היכא דכתיב ידו ידו ממש הוא אלא

מעתה דכתיב יוקח את כל ארצו מידו הכי

גמי דכל ארעיה בידיה הוה נקים לה אלא

מרשותו הכא גמי מרשותו וכל היכא דכתיב

ידו לאו ידו ממש הוא והתניא מי אם המצא

תמצא בידו אין לי אלא ידו גגו חצירו

וקרפיפו מנין ת"ל אם המצא תמצא מ"מ

מעמא דכתב רחמנא אם המצא תמצא הא

לאו הכי הוה אמינא כל היכא דכתב ידו

ידו ממש הוא ותו תניא 🕫 ונתן בידה אין לי

אלא ידה גגה חצירה וקרפיפה מנין ת"ל

ונתן מ"מ מעמא דכתב רחמנא ונתן הא

לאו הכי הו"א כל היכא דכתב ידו ידו ממש

∘אלא כל ידו ידו ממש הוא ושאני התם

דליכא למימר הכי אלא מרשותו בעי רבי

זירא שכירות יש לו פ אונאה או אין לו אונאה

ממכר אמר רחמנא אבל לא שכירות או

דלמא לא שנא אמר ליה אביי מי כתיב

ממכר לעולם ממכר סתמא כתיב יוהאי

נמי ביומיה מכירה היא יבעי רבא חמין

וורען בקרקע מהו יש להם אונאה או אין

להם אונאה כמאן דשריין בכדא דמיין ויש

להם אונאה או דלמא במלינהו על גב

ארעא היכי דמי אילימא דאמר איהו שדאי

בה שיתא ואתו סהדי ואמרי דלא שדא בה

אלא חמשה "והאמר רבא יכל דבר שבמדה

ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי

קנו א מיי פי"ב מהלי זכירה הלי ח ופי"ג הלכה יג סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי רכז סעיף :110 קנו ב מיי שם פי"ג הלכה יו סמג שם טוש"ע מ"מ סיי רכז סעיף לה: קנה ג מיי׳ שם פט"ו הלכה א סמג שם

גר מצוה

אסורות הלכה ה ועיין בהשגות ובכ"מ ובל"מ סמג שם :ז טוש"ע שם סעיף ד

תורה אור השלם א) וכי תמכרו ממכר לַעַמִיתָד או קנה מיַד הָרָאשוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרצו כִּיָּדוֹ עֵד אַרְנֹן: ובמדבר כא. כו]

הנהות וציונים

בכמה ראשונים וכת״י [f נוסף מי: **כ**] בכמה ראשונים ובכת"י לה. כן בסמוך: **ג**] [בקידושין איתא רבה] (גליון): 1] בכת"י נוסף מידו: באחד מהכת"י נוסף המלוה: ו] בתוס׳ שלפנינו שם ליתא ואמנם בענין מכירת שטרות עי׳ ב"ב עו ע"ב תוס" ב"ב עו ע"ב

וכתובות פה ע"ב ועוד

וכתש: ז] צ"ל מוכיות

(כ"ש: וכ"ה בכת"):

מכאן עד סוף

מראן די סוף

לחיילת הדיבור הבא

לחיילת הדיבור הבא

(כ"ש: ע") צ"ל דידוע

וכ"ש: ע") צ"ל דידוע

וכ"ש: ע"ב": (ב"ש, וכ"ה בכת"י): י] צ"ל שהמעות, וכן הוא בדפוסים אחרים (מהר״ם שי״ף): ל] כת״י לה: ל] אולי צ״ל וסבר: מ] ״מנין״ ליתא בכת״י. מגיה במנין מדת: ג] דפו״ר וכת״

יצאן שמרות. מדממעט להו מאונאה משמע דחל המכר מדאוריית׳ בשטרות לי ול"ת פרק מי שמת (ב"ב דף קמו:) אמריון ומכרה: יש להן אונאה. דכיון דאם מתה או נגנבה חייב באחריותה מתנת שכיב מרע מדרבנן ופליך והאמר רב נחמן המוכר שטר דידיה היא ואל חונו איש את אחיו קרינא ביה ל: ושאינו חייב סוב לסברו וסור ומסלו מסול וספי׳ יורש מוסל ומודה רב נסמן באחריותן. כגון דסמר הרי זו: אף המוכר ספר תורה כו׳.

שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא מתנת שכיב מרע דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול כו' והשתא והלא מכר שטר חוב דאורייתא ואפי׳ הכי יכול למחול ומפרש ר"י דה"פ אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו מוהעברתם 6 א"כ עשאו הכתוב יורש וא"כ אמאי יורש מוחל מאי אולמיה דהאי יורש מהאי אי נמי אפי׳ הוי מכר שטר חוב דרבנן משכחת ביה אונאה מדאורייתא כגון שהלוהו על פה ונתן לוה יותר מדאי כדי לעשות שטר שיעבוד או הלוהו בשטר ונתן לו הלוה יותר מדאי שיחזיר לו השטר °ויהיה מלוה על פה ולרצינו חיים נראה דקנה מן התורה אם יש ללוה קרקעות שמוכר לו שיעבוד שיש לו בקרקעות ובמרובה (כ"ק דף

סב:) כתבתי באריכות ^ח: והאי ביומיה מכירה הוא. מימה לבפ' קמא לע"ו (דף טו. ושם ד"ה והשתה) מוכח" דשכירות לה הני מישראל ששכר פרה מכהן ומלא לבית דירה אמרו וי"ל דהכא גבי אונאה כתיב ממכר מיותר לרצות שכירות: כל דבר שבמדה כו' אפילו פחות מכדי אונאה חוזר. הכא משמע דרבא מיירי אף בקרקעות וכן נמי פרק האיש מקדש (קדושין דף מב: ושם ד"ה ה"ג) לקאמר ובמקרקעי נמי לא אמרינן אלא דפליג באומדנא אבל פליג במשחחא אפילו פחות מכדי אונאה חוזר דאמר רבא כל דבר שבמדה חוזר וחוזר דקאמר היינו שהמקח בטל לגמרי כדמוכח ריש החודה (מנחות דף עז.) ושלהי הספינה (ב"ב דף ג) וקשה דבפרק בית כור (שם דף קד.^{ק)} ושם ד"ה פחוח) תנן בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל פיחת כל שהוא ינכה הותיר כל שהוא יחזיר ופירש רשב"ם התם דהא דאמר רבא דחוזר מילמיה לא הוי בקרקעות וקשה לפירושו מהכא וי"ל דהתם אינו אומר המוכר מדדתי שיש בה בית כור דאו ודאי היה חוזר כדרבא אלא סתמא אומר כך וסבור היה המוכר שיש כך ולכך המקח קיים יו וא"ת לימא דידע דעדא שיתא ומוכרו יותר משויו וכיון דזרעינהו דלמא בטל אגב קרקע וי"ל בענין זה פשיטא דיש אונאה שהמכר^ק אינו מלוי בקרקע אלא בחטי שבשוק: אלא דאמר שדאי בה כדבעי לה. וא"ת היינו מקח טעות דבעי ליה יו והוא לא שדא אלא

ה׳ וי״ל דהמוכר מודה דלא שדא אלא ה' ואמר לו דלא בעי אלא ה' וקרקע זו אם זרעה כדבעי לה שוה אותם דמים ואגלאי מילחא דבעי

קדשים שחייב באחריותן. אמר הרי עלי עולה והפרישה והוממה א) בכא במרא

מפרש טעמא בגמרא בברייתא י: גמ' דבר הנקנה מיד ליד. סוסיר עליו בכל תונו: שהוקשו דקרקעות. [דכתיב] והתנחלתם אותם וגו׳ (מקרא כה) הוקשו לאחוזה©: מכאן אמרו. מדלא אמעוט שטרות אלא משום דאין גופן קנוי ומכור: המוכר שמרותיו לבשם. לנור בהס אבקת סממנין נמנא ממכרן של אלו לצורך תשמיש גופן הוא: יש להן אונאה. דגופן קנוי ומכור: פשימא. מחי שנה מכל מטלטלי דעלמא: דפרושות. סתס מוכר שטרות לבשם אין שם מקח של איסר ביחד אלא של פרוטות: ידו ממש הוא. דקדייקת לעיל מיד עמיתך מטלטלים דוקא הנקחין מיד אל יד: הכא נמי מרשות. עמיתך קאמר ואפי׳ קרקעות נמי במשמע: אין די. שיתחייב כפל: אדא. בומן שלקחה כידו: גגו חצירו וקרפיפון מנין. שאם נכנסה שם ונעל בפניה לגנבה מנין שקנתה לו חלירו ומתחייב כפל: ת"ל ונתן מ"מ. מדלח כתיב וכידה יתננו (ושאני התם. ויקת את כל ארצו^{דן}: יש דהם אונאה. אס מכרן: במלינהו אגב ארעא. ואין אונאה לקרקעות ובשלא השרישו קחי: שדאי. זרעתי בה שש סחין: חוור. דמקח טעות הוא דהא בהדיא פי׳ בחזקת כן ואינו כן וכיון שהמקח שנריך לקרקע דמידי דאומדנא דשכיח דטעו הוי כדין אונאה: נשבעין עליהן. אם הודה במקלת כגון טענו פסקת עמי לזרוע ו'

מסורת הש"ם

שם הוספות

ב) רלעיל מו:ן, ג) לעיל

נה, ד) נכח קמח סד:

ה) [גיטין עו.], ו) מנחות

סט. [ע"ש], ז) קדושין מב: מנחות סט. בכח

בתרא ל., מ) [מנחות

מע.], ע) [מס], י) מס ע., כ) מס מע, ל) עיי

ב״ק עו., מ) לקמן נח:,

נ) קידושין כב:, ם) עי׳

ובתור"פ וחי׳ הריטב"א

עי׳ תוס׳ ב״ב עו:

ח. ק) צ"ל שם דר קג:

ושם דף קד. ד״ה פחות

(ב"ש).

גליון חש"ם

ומ' אלא כל ידו ידו

דף פה ע"ב תום' ד"ה

על: תום' ד"ה יצאו וכו' ויהיה מלוה ע"פ.

ועיין בסמג עשין עשה פב:

ליקומי רש"י

דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות וכוי. זכיון למינה נקחם מיד ליד מין נו מונמה (לעיל מז:). אין אונאה לפרובות.

ת"ל ונתן מכל מקום.

דרשי' ליה באנפי נפשיה

משמע לו נחינה כל דהו

(גיטין עז.). ואתו סהדי ואמרי דלא שדא בה

אלא חמשה. להשתל

איכא שיעור אונאה שתוח.

משחות ולח שייכה בה דין

המקח בטל וחוזר נמנחות

סט.). שאין זה כשאר אונאות דקי"ל פחות משחות מחיל אינש דהחם

אין אדם יכול ללמלם

דמים אבל נוונום במדם

לא עביד [קירושין מב:]. נשבעין עליהן. דאמר

אין נשבעין על הקרקעות.

דחצדינהו וזרעינהו קודם לעומר. ללא שרינהו עומר לאשחקל

ולא השרישו בשעת עומר

מדלא כחיב ובידה

מאיסר שהוא מטבע של כסף [לעיל נה.].

טעות הוא אפי׳ בטיל להו אגב והאמר רבא כל דבר והאמר רבא כל דבר ארעא חוזר דנהי דאימעיט קרקעות שבמדה. כיון דקפיד לא מדין אונאה מדין מקח טעות לא אימעיט שהרי אין זה מכר דאדעתא אונאה שיהא מקח קיים ייחזיר אונאה אלא כל דהכי לא זכן: כדבעי דה. כמה

> שמסרתי לך וזרעת חמש והוא אומר זרעתי חמש ומחלה: עומר מתירן. קס"ד אגידולין דידהו קמיבעיא ליה ולהכי קמהדר אי דאשרוש קודם לעומר: תנינא. דעומר מתיר את גידוליהן במסכת מנחות (דף עה.)

והתם מפרש טעמא: ואי דלא אשרוש. בשעת הבחת עומר: תגינא.

דחין עומר מתירן: דחצדינהו. מן החדש והיו לריכין שיתירם עומר אונאה חוזר אלא דראמר איהו שראי בה לאכילה: וורעינהו קודם דעומר. וחלף ליה עומר עלייהו בדלא אשרוש: כראבעי לה ואיגלאי מילתא דלא שדא בה

כראבעי לה יש להם אוגאה או אין להם אונאה כמאן דשדי בכדא דמיין ויש להם אונאה או דלמא בטלינהו אגב ארעא 🌣 נשבעין עליהן או אין נשבעין עליהן כמאן דשדיין בכדא דמיין ונשבעין עליהן או דלמא בטלינהו אגב ארעא ואין נשבעין עליהן ש עומר מתירן או אין עומר מתירן היכי דמי אי דאשרוש תנינא אי דלא אשרוש תנינא דתנן 'יאם השרישו קודם לעומר עומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא ילא צריכא ידחצדינהו וזרעינהו סודם לעומר ואתא ליה עומר וחליף עילוייהו ולא אשרוש קודם לעומר

שיתא וא"ת למה לא תחשב זו אונאת מהו קרקע כיון שלא טעה לא במדת מנין מהחטין ולא בשומא ולא טעה אלא במה שלא הושבח הקרקע כדבעי לה וי"ל כיון דאי הוה שדא בה כדבעי לה כמו שאמר היום שוה אותם דמים נמלא שהאונאה מן החטין ולא מן הקרקע:

אמר

מהנ

Real estate, Slaves, Contracts, and Hekdesh are excluded from the rules of Ona'ah . Even property rentals are not subject to Ona'ah because a rental is a form of a temporary sale.

בבא מציעא נו: דתנו רבנן וכו' בעי' רבא וכו' קרקעות, עבדים, שטרות והקדשות נתמעטו מפרשת אונאה. וה"ה בשכירות קרקע מסקי' בגמ־ רא שדינו כ"מכירה ליומיה" ואין בו דין אונאה.

טוש"ע ח"מ סי' רלב

סעיף א: מנמ ד מיי שם פי"ג הלי מייבות הב אום ווז ז"מ סי רכז סעיף לד ולא איפשיעא: הם ה מיי שם וסמג שם

:ותו שבועת סיסת קסא ו מיי פ"ו מהלי ממידין ומוספין זלכה יד ופ"י מהלכות מאכלות אסורות הל' ד סמג לאוין קמב קמג קמד טוש"ע י"ד סי' רלג סעיף

עַמִיתֶדְ אַל תוֹנוּ אִישׁ את אחוו: [ויקרא כה, יר] ב) כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיהֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הַוֹא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאַב

ם אם הפצא תפצא בְיָדוֹ הַגְּנֵבֶה מִשׁוֹר עֵד חמור עד שה חיים שנים ישלם: (שמות כב, ג) ד) כי יקח איש אשה וּבְעֶלָה וְהָנָה אָם לֹא תמצא חן בעיניו כי מָצָא כָהּ עֶרְוַת דָּבֶר וְכַתַב לָה סַבֶּר בְּרִיתָת וְנַתֵּן בִּיָדָה וְשִׁלְּחָה

הלה דפום ווציא היו

כו׳ למאי דמסיק רבא [שם] במפרש.

גם בנושא ונותן באמונה כן הוא, דעל

שניהם יחד אמר בש"ם אין לו דין

אונאה, כן נ"ל ודו"ק, ומ"מ לריך להתישב למעשה. *עיין בחשוכת רשד"ם בכת"י נדשם

מה העבדים והשמרות. עיין נתקונת

אפילו גבי [*ביטול] מקם אין לו אונאה, עים חתים

כמבוחר בש"ם ובשו"ע סעיף כ"ח, ח"ל בבאה"ם

[חו"מ] סי' תל"ג [קש"כ]: סעיף כ"ם פעיף כ"ח

אינאה, שאפילו נמאנה בו לוקס ראשון לריך ליקס כמו שקנאו, דאדעמא מהש"ס דפרס הזהב וביא פייבן, דבנושא ונוסן באמונה, כשם שאין לו דהכי משכו ליתן לו כמו שקנאו, עכ"ל. והמחבר השמיט להאי יש דין אונאה כך דין ביטול מקח *נמי אין להם מטעם זה, דהא בברייתא בש"ס שבחיי מפרשים, ולטעמו אויל שגם בצ"י ושם) כחב דבכלל דבריו הראשונים הוא, נשםן בחדא מחחה כלל האי דנושא ונותן באמונה עם (האותן) (*האומר) על עיפיבחיי ואני כסבתי שם ובפרישהן דחידשו בזה היש מפרשים, דאף דלא ידע מנת שאין לך עלי אונאה, ועל שניהם תני אין להם אונאה, ובעל מנת שאין

בשעת משיכה בכמה תנהו דלימחל, שמאמינו לו ויתן לו בעדו כל מה שנתן הוא בעדו ועוד יתן לו ריוח מה, נמלא שמתחילה לא היחה כונתן על שיווי אחד רע ואחד טוב ואחד בינוני, דרכן להשוום ליתן בעד כל אחד ואחד בשוה, דרך משל זהוב, כי אומר הלוקח, אף אם אלו אינן שוין כ"כ, הרי אחרות כנגדן שהן שוות יותר, וקאמר דאף דבדרך הנייתו פסה בשוה בעד כל אחד

אפ״ה אין כו אונאה, כיון דאמר נהדיא כח הנושא ונותן באמונה לא יחשוב הרע באמונה והיפה כשויו ^{מיז}שאם קנה עשרה יריעות בעשרה דינרים ויש בהם שאינם שוות סמקס: סעיף כ"ה (מום מון שאם דינר ויש בהן ששוות יותר לא יחשוב הרעות קנה י׳ יריעות כו׳. פירום, דרך בדינר כל אחת והיפות בשיוויין אלא הכל התגרים כשקונים יריעות או כיולא בו באמונה כמו שקנאם ביחד ^טומעלה לו על דמי הרנה יחד, ואי אפשר שיהיו שוים אלא המקח שכר הכתף והפונדק וכוללם בדמי המקח אבל שכר טרחו לא יעלה על דמי המקח ולא יקח ממנו מחואלא כמו שנתפשר

ר"ל ן' חיים סיי לי וסיי ק"ג. ועיין בתשובת מבי"ט (ח"ב) [ח"א] סי' רל"ט דחין אונאה לחוקות וע"ש [קש"כ]:

פתחי תשוכה

, הוא, אם הוא סומך על אמונתו של זה, לא יסמוך על מה שראו עיניו,

והראיה ממ"ש ר"ח ז"ל בטעם הדין דנושא ונותן באמונה [הובא

בנמוקי יוסף [ב"מ ל"א ע"א מדפי הרי"ף] ובהגהות אשר"י פרק הזהב [סי"

י"ז] (ובב"י) [ובטור סעיף ל"ז]] כו', והכא גמי לא סמך על שווי הסחורה

אלא על מה שראו עיניו שנתן ראובן בפניו, ולפיכך אין לו עליו אונאה,

עכ״ל. והביאו בקצרה בספר שער משפט [סק״ד], וכתב דכן כתב

בתשובת מהרי"ט חלק חו"מ סי' י"ט ע"ש, ועיין מה שכתבתי בס"ק

שלפני זה: סעיף כ"ט כא. העבדים והשטרות והקרקעות. כתב הסמ"ע סעיף קטן נ"א וז"ל, ודע דמהרש"ל ז"ל כתב דאף דאיתמעטו הני מדין

אונאה, מ"מ לא גרעי מאונאת דברים וגניבת דעת, ובכלל לא תונו איש

את אחיו הן וכמו שיתבאר ריש סימן רכ״ח, אם לא שהמוכר בעצמו לא

ידע מאונאתו, עכ״ל. ולכאורה מ״ש ובכלל לא תונו איש את אחיו הן,

הוא ט״ס, וצ״ל ובכלל לא תונו איש את עמיתו הן, דקרא זה וויקרא כ״ה

יידן הוא באונאת דברים כדאיתא בפרק הזהב נ״ח ע״ב. גם צ״ע למה

לא הזכיר דברי הרמב"ן [בפירוש החומש שם ט"ו] הביאו הרא"ה בספר

אמרי כרוד

עמו שיתן לו ריוח. כט 'אלו דברים שאין להם אונאה משושיי העכדים והשטרות והקרקעות

זהוב, כשימכור לחבירו לא יחשב לו הרעות בעד זהוב והטובות בשווים, אלא אם יקנה כולם יחד ממנו או יחשבם לו כמו שקנאם ויתן לו ע"ו ריות כמו שהמנה עמו, ואם יקנה ממנו אחד אחד, אז יחשוב הערך מה שמגיע על כל אחת בפני עצמה זו לפי טובמה חו לפי פחיחתה: (פיד) פידון אדא כמו שנתפשר עמו שיתן דו ריוח. ר"ל, כיוח המזכר בסעיף שלפני זה, דחמר ליה בכך וכך לקחמיהו וכך וכך אני משחכר בו, וקחמר כאן דנכלל אותו שכר וריום יהיה נמי שכר טרחתו בכלל: סעיף כ"ש (פחף משן העבדים והששרות כו'. בגמרא וב"ש נ"י ע"בן יליף לה מדכתיב בפרשת אהרת אונאה נויקרא ב״ה י״דן וכי תמכרו ממכר לעמיסך או קנה מיד כוי, דדכשו מדכמיב מיד, דהיינו דוקא מטלטלין הנקנין מיד ליד, לאפוקי קרקעות [וכתבו המוס' ריש פרק המוכר את הבית (ב"ב ס"א ע"ב ד"ה שמע מינה] דהא דאין לקרקעות אוואה, לאו משום דעביד אינש דובין ארעא ביתר מכדי שויה, דהא איממעטו ג"ל עבדים ושטרות דלא שייך בהו האי טעמא, אלא דגזירת הכתוב הוא ע"ש [ועיין דרישה סימן רי"ד וגם כאן פרישה סעיף מין]], וה"ה עבדים שהוקשו לתרקעות (ראה ספרא פרשתא ג' ה"ב]. ומדכתיב מתכר, דרשו דבעינן שיהל גופו ממון והוא בעלמו מכור, לאפוקי

באר הנולה

סעיף כ"ח ה. לשון הטור סעיף ל"מ, בכיימל שם ובים ניא עיבן וכמ"ש המוס" שם נדיה לאן כשם פירוש ר"ח בים שם). ע. שם בברייתא. סעיף כ"ט י. משנה שם דף נ"ו ע"א.

באר חימב

לריום, אין בו אונאה, שאפילו נסאנה בו לוקס ראשון לריך ליקס כמו שקנאו, דאדעסא רמיא לגושא ונותן באמונה או לא. והשיב, אין לו עליו אונאה, ומכ״ש דהכי משכו לימן לו כמו שקנאו, ע"כ. ונ"ל דחידשו בזה היש מפרשים, דאף דלא ידע בשעח משיכה בכמה קנהו דלימחל, אפ"ה אין בו אונאה, כיון דאמר בהדיא שמאמינו וימן לו בעדו כל מה שנמן הוא וריום דבר מה, נמצא שמחחילה לא הימה כונמן על שיווי המקח, עכ"ל הסמ"ע נסקמ"ון. ח"ל הש"ך נסקט"רן, וה"ה אם נחאנה המוכר כגון ששוה יוחר, עיין בפסקי הרא"ש פרק הוהב. ונ"ל לדקדק מהש"ם דשם, דבנושא ונותן באמונה, כשם שאין לו דין אונאה, כך דין ביטול מקח אין לו, דהא בש"ם בחד מחחה כלל החי דנושה ונותן באמונה עם אותן דעל מנח שחין לך עלי אונאה, ועל שניהם תני אין להם אונאה, ובעל מנת שאין כו׳ למאי דמסיק רבא במפרש, אפילו גבי ביטול מקח אין להן אונאה, וכמש"ל סעיף כ"א, א"כ גם בנושא ונותן באמונה כן הוא, כן נ"ל, ומ"מ לריך להתישב למעשה. עיין בחשובת רשד"ם סי' תל"ג. ווכחב בספר בני סיי נלהגהת הטור אות וין וו"ל, והנכון דוה אינו אלא דוקא באונאת דמים, אבל באונאת מדה או משהל ומנין וכדומה, לעולם יש לו אונאה. מהרש"ך ח"א סיי הל"ח, וע"ש סיי י"ט וסי׳ קנ"ו, עכ"לן: סעיף כ"ט לח. והקרקעות. עיין נתשובת ראנ"ח סי׳ לי וסי׳ ק״ג. ועיין בחשובת מבי״ט (ח״ב) [ח״א] סי׳ רל״ט דחין חונחה לחוקות וע״ש. ב"ר וסקט"ון:

החינוך סי׳ של״ז דס״ל דעובר באותו הלאו עצמו דאונאת ממון, ולא איתמעטו הני אלא מדין חזרת אונאה וכמו שיובא בנחלת צבי ע"ש: כב. והשטרות. עיין בקצוה"ח לעיל סימן קכ"ו סק"ט שכתב דבר חדש, הא דאין אונאה לשטרות, היינו דוקא במוכר שט״ח בכתיבה ומסירה, דכיון דהשטרות אין גופן ממון אימעטו מדין אונאה מכלל ופרט, מה הפרט מפורש דבר שגופו ממון, אבל מוכר חובות בע"פ ע"י מעמד שלשתן יש להם אונאה, דחובות גופיה הוי גופן ממון, ואע"ג דאין יכול להקדישן. היינו מטעם אחר משום דבר שאינו ברשותו, אבל גופו ממון הוי, ע"ש. ועיין בספר דברי חיים דיני הלואה סי׳ ל"ו שכתב עליו, ולדעתי צ"ע הא דבעי הש"ס כ"מ דף נ"ו וע"בן בשטרות טעם משום דאין גופן ממון, הוא משום דהוי דבר המטלטל ונקנה מיד ליד, לכך בעי הטעם דאין גופו ממון, אבל במלוה ע"פ, בלא"ה לית ביה דין אונאה (דנמעיט) [דאימעט] מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד, ולא עדיף מקרקע דיצאו קרקעות שאינן מטלטלים, עכ״ד. ועיין בספר חוות דעת ליו״ד סימן קע״ג סק״א, על מ״ש בשו״ע שם וַפעיף אין דבדבר שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידועה,

חידושי רטה"א

סמ"ע ס"ק מ"ח. יהיה נמי שפר טרחתו. נ"ב, עיין משוכח חוט השני סיי מ"ה: סעיף ש"ך סקט"ו. ומ"מ צריך להתישב למעשה. נ"ב, להך דעה (שמוכר) (שחוכר) לעיל כסעיף ב"ט. שאין להם אונאה. נ"ב, הרמנ"ן בפירוש הסומש וויפוא כ"ח פידו והרא"ה בספר ד' דאף המאנה יכול לחור, א"ב הוי כלא לוכר) וופרדן בעל, ולא היה כא להלוקא למכור בס באלו, אלא מיעט הכסוב אל מדין סורם במבו דמ"מ גם הלאו עובר גם באלו, אלא מיעט הכסוב אל מדין סורם במבו באלו, וכאיט שיידן הצווח שהידון במבו דמ"מ גם הלאו עובר גם באלו, אלא מיעט הכסוב אל מדין סורם אונאה וביטול מקח, ועיין משנה למלך פ"ד ה"א ממלוה, כתב דמדברי חוס' ריש פ"ה

דב"מ וס"א ע"א ד"ה אלאן מבוחר שחולקים על זה, וס"ל דחפילו לחו ליכח:

חידושי חתם סופר

ש"ד וסיק מירו. גבי ביטול מקח וכו". כל"ל:

Shulchan Aruch rules that the laws of recourse for Ona'ah do not apply to real estate and the like regardless of the extent of the Ona'ah. Rema cites an opinion that there is Ona'ah if the discrepancy is more than half (e.g. over \$200k for a field worth \$100K.). If it is exactly half, Rema implies there would not be Ona'ah, Sema understands that there would be.

With regard to the prohibition (as opposed to the recourse) of Ona'ah, the Rishonim disagree whether it applies to real estate and the like: Ramban and Sefer Hachinuch say it does apply, Tosafos imply that it does not. Maharshal says that it would fall under the prohibition of Ona'as Devarim and/or Geneivas Daas.

שו"ע חו"מ סימן רכז סעיף כ"ט, באר היטב סקל"ט, פתחי תשובה סקכ"א, והגהות רעק"א ד"ה שאין

המחבר סתם שבכלל אין דין אונאה בקרקע עבדים שטרות והקדשות, אפילו נתאנה הרבה. ורמ"א כתב דבאונאה יותר מפלגא י"א שיש דין ביטול מקח אפילו בקרקעות. ואם הי' בשיעור פלגא ממש נחלקו הראשונים. ומהרמ"א משמע שאיו בזה ביטול מקח, וכ"כ הש"ר בדעתו, אבל הסמ"ע כתב שפלגא נמי הוי ביטול מקח. וכ"ז לגבי החזרת אונאה, אבל אם יש לאו דאורייתא בכל הנך נחלקו הראשונים: הרמב"ן וספר החינוך כתבו שיש איסור, בתוספות מבואר שאין איסור, ומהרש"ל כתב שלא גרע מאונאת דברים וגניבת דעת.

בהם אונאה השמיטו זה דהקדש. ונ"ל דטעמייהו דס"ל דבומנינו אין לנו

הקדש דבדק הבית אלא הקדש מתנות

עניים ודבית הכנסת, ודין חולין גמור

יש לו כמ"ש הרא"ש נהדיא ובתשובה כלל י"ג סיי אין והטול הביחו בסוף

סימן ל"ה נוןכסוף סימן רי"ב נסעיף

י"גן ע"ש גם צאו"ח סימן קנ"ג, והרי

מש אבל יתר מפלגא. עיין בסמ"ע ס"ק כ' עד צ"ל דלאו דוקא שטרות דאין גופן ממון ואינן אלא לראיה. ומדכתיג עמיתן*, מיעטו בבסיבים מי אבל יתר מפלגא. עיין בסמ"ע ס"ק כ' עד צ"ל דלאו דוקא בהעתיקם הגמרא וכתבו טעם למה אין

הוא בכלל עמיסך ויש בו אונאה. ובהקדש הגוף לא לריך להאי טעמא דאינו

נוהג בומנינו, דהא המיעוט דעמיתך לא קאי עליה דאין בהו משא ומחן,

ומועלין בהן וילאו לחולין: (ממן) כן אבל יותר מפלגא. חימה הא

הרא"ם והטור [המובאים בציונים אות מ"א] כתבו בשם ר"ת דדוקה עד פלגה

[רים דף (מ"ז) [נ"ז ד"ה אמר]] כתבו בשם ר"ת כלשון מור"ם, ל"ל דלחו

דוקא קאמרי, ולא אחו אלא לאפוקי דלא מימא דלית בהו דין אונאה כלל

כאר הגולה

למליעל לף נ"ו ע"ל [ד"ה אמר].

ובפלגא גופיה יש בו אונאה, והוכיחו כן מהירושלמי, ואף שבחום' בב"ק ובב"מ איחא

החם בשם ר"ח כלשון הרמ"ח, ל"ל דלחו דוקה קאמרי, ולא אחו אלא לאפוקי דלא

סימא דלים בהו דין אונאה כלל וכדעת הרי"ף והרמב"ם, וא"כ לא הו"ל להרמ"א

[סקי"ד] כמב דנ"ל דדוקה קאמרי המוס', וכך משמע להדיה מדבריהם בב"ק שם

ובקדושין דף מ"ב ע"ב כו' ע"ש, ומסיק וו"ל, ומ"מ לענין דינא העליתי בסוף סימן

ס"ו דהעיקר כהרי"ף וסיעסו, ועיין בחשובת רשד"ם סי' נ"ת דף נ"ג ע"ד [סי' שע"ר]

כתב דהוי ספיקה דדינה וע"ש, ובתשובת בן לב [ח"א] כלל כ' סי' ק"ח ובתשובת

מהרי"ט [ח"א] סוף סיי ל"ג ובתשובת ראנ"ח סי׳ ס"ט, עכ"ל:

האים מקדש דף מ"ג ע"ג (ד"ה ה"ג) החקדשות מ"גפילו מכר שוה אלף בדינר או שוה דינר באלף אין בהם אונאה. הגה מחוש אומרים לדדוקא עד פלגא ^{נזרזאמי}אבל יחר מפלגא נאוכגון שמכר לו אחד יותר משנים יבוהוי אונאה.

צ"ח ע"א ד"ה אלמנה, בב"ק י"ד ע"ב ד"ה דבר ובב"מ נ"ז ע"א ד"ה אמר, וראה ספר הישר חידושים סיי ת"ר, והכ*ס*"ם שם פ"ד סיי כ"א⁽¹⁾. מג) כ"כ תוס' בב"ק דף י"ד שם בשם ר"ח. ועיין לעיל סימן ס"ו סעיף ל"ח.

קאמרי כו'. ולפע"ד דדוקא קאמרי, וכן משמע להדיא מלשון הסוס׳ הקדש. ודע דבטור [פעיף מין לא מנה הקדשות בהדי הני דלית בהו הקוש האחי בצ"ק שם [המובא בציונים אות מ"ב] וכן בלגגודה פרק הזהב (סיי ע"א], אונלה, והרי"ף (ב"מ ל"ב ע"א מרפי הרי"ף) והרל"ש (ב"מ פ"ד סיי כ"א) עיבודא ומהיכושלמי אין ראיה כלל, דאדרבה בירושלמי י"ל לאו דוקא, עיין שם. העמיקו המשנה דמנה הקדשות בהדי הני דלית בהו אונאה, אבל בירוחי

וכן הוא להדיא בתום׳ בקדושין פרק ח"ל, והכי נמי איתא בירושלמי עד ע"פ תום׳ פלגל (שלהם) [*יש להם] אונאה, וההיא דובן מאה במאחן [דבפרק המקצל [ב"מ ק"ח ע"א]], אי פלג דוקא, לא הוי זבין מאה במאמן דוקא אלא פחום ממחתן פורמה, וחי מחתן דוקה, הה דקתני עד פלג לאו דוקא אלא ר"ל

יותר מפלג פורמא, אבל בפלג המקח קיים, עכ"ל. ואע"ג דהחוס׳ מסתפקים בזה, מ"מ נשמע מדבריהם דשפיר י"ל דההיא דירושלמי לאו דוקא, וא"כ פשיטא דהחוס' בב"ק ובפרק הזהב דוקא קאמרי וכדמשמע מדבריהם להדיא. וגם המעיין בש"ס פרק המקבל [שם] יראה דדוחק הוא שם לומר דובן מאה במאחן הוא לאו דוקא, וכמו שכתבתי לעיל סימן ס"ו לים ביה אונאה, ובפלגא גופא יש בו אונאה, והוכיחו כן מהירושלמי ובחובות סעיף ל"ח [ס"ק קכ"ב]. ואפשר דגם הרא"ש [המוכא בציונים אות מ"א] פי"א ה"ר], ואף שהתוס' נכ"ק [דף י"ד [ע"א ד"ה דבר]] וככ"מ פרק הזהב ברכחב דהך דהמקבל לאו דוקא הוא, לאו בדוקא קאמר הכי, דה"ה דהוי מצי למימר דהך דירושלמי לאו דוקא הוא, וזה נראה דעת הרב בהג"ה. ומ"מ לענין דינא העליחי לעיל סוף סימן ס"ו [שם] דהעיקר כהרי"ף וכדעת הרי"ף והרמב"ס [המובאים בציונים אות מי], וא"ל לא הו"ל [המוכא בציונים אות מי] וסיעתו. ועיין בתשובות רשד"ס (חלק חו"מ] סי" למור"ס לכתוב לשונו דר"ת כפשוטו, אלא כאשר פירשוהו הרא"ש והטור:

ביאור הגר"א

סעיף כ"ט לט. אפילו מכר כו'. ר"ל אנ"ג שאמרו שם נ"ז א' אמר רגא . רמצ"ם בפי"ג דין ח'. וכתב הרב המגיד, הוא כפי מסקנת ההלכות שם כו׳, לית הלכמא הכי דהא רב נחמן דבתראה הוא ס"ל בפרק המקבל [וב"מ] - ול"ב נויא חדפי הרי"ף) וכו׳, שכך העלו בהלכות דבשום לד אין בהם אונאה ק"ח אין זכן במחתן כו', וכן בפ"ד דקדושין ומ"ב ע"ב) והם דחתר יתר על והביחו רחיות לוה. מ. ע"ש ובטורן שכתב בשתם, שחם הטעהו בכפל, שתות כוי, ודפ"א דצ"ק (ייד ע"ב) דבר השוה כל כסף כו': מ. ויש התקם בטל. וכ"ל הרב התגיד (שם) בשם יש תן הגאונים, וכמ"ש הר"ף שם אומרים כו". כסוגיה דב"ת שם (נ"ד ע"אן, וכפירוש ר"ח (שם בתוד"ה אמר בשמם כהלכות. ל. כ"כ החום' כפ"ק דכ"ק דף י"ד ע"ב (ד"ה דבר) וגפ"ה רב נחמן] דביתר מפלגה קרי שם ביטול מקח, ולה קשה הה דפרק המקבל והה דקדושין [הנ"ל סקל"ט]. והח דצ"ק [הנ"ל שם] פירשו חוס׳ שם, לחו דוקח,

אלא יוסר ממטלטלי, וכמ״ש בב״מ נ״ח ב׳ ר׳ יהודה אומר אף המוכר כו׳ ועד כמה כו׳, ומדקאמר אף המוכר כו׳ משמע דה״ה בקרקעות, וכן בכסובות ק׳ ב׳ רבן שמעון בן גמליאל אומר כו', ועד כמה כו'. ובירושלמי דכחובות [פי"א ה"ד], והביאו חוס' שם [כתובות] ל"ח א' ד"ה אלמנה כו' בירושלמי פריך כו' ע"ש, ובסוס׳ דקדושין מ״ב ב׳ ד״ה ה״ג, ובב״ק י״ד ב׳ ד״ה דבר כו׳, ובב״מ שם ד״ה חמר רב נחמן כו׳: מא. אבל יתר כו׳. אף שהחוס׳ פרק אלמנה [הנ״ל סקיים) והראים בב"ת (המובא בציונים אות מיא) לא כתכו כן, ותוס' בקדושין (שם) נסתפקו כזה, מ"ת בנ"ק (שם) כתבו כן להדיא. וכן מ' בפרק התקבל והזהב

מותר למוכרו ביוקר לפרוע לזמן פלוני, וכתב החוות דעת וז"ל, ונראה 🏿 לש. יתר. מימה, ה6 הרא"ש והטור כמבו בשם ר"מ דדוקא עד פלגא לית כיה אונאה. דאין דין אונאה בזה אפילו אם יש שיעור אונאה אחר שומת החפץ והאגר נטר, והטעם, דהא צריכין לישום ג״כ החוב כמה הוא שוה כפי מה שהוא כו", ובמוכר שט"ח אין כו דין אונאה כמבואר בחו"מ כו", עכ״ל. מזה משמע דס״ל ג״כ בפשיטות דגם מוכר חוב בע״פ אין בו דין 🏿 (לפול כן 16% פילטו הרל״ט והטור דנרי ר״ח, עכ״ל הפמ״ע וַפּק״נן. והש״ך אונאה מדלא מפליג בזה. אולם עיקר דינו של החוות דעת הנ"ל צ"ע מדברי השיטה מקובצת פרק איזהו נשך דף ס"ה [ע"א] בד"ה לרבינו הגדול זצ"ל בתשובה כו' [וכתב הרמ"ך], ע"ש היטב: כג. וההקדשות. עיין סמ"ע [סקמ"ט] דהקדש עניים ודבית הכנסת דינו כחולין, ע"ש. ועיין בתשובת שבות יעקב ח"א סוף סי' קס"ו הביא בשם תשובת באר עשק סי׳ ג׳ שכתב על נידון דידיה, גם לא מצי למיטען אונאה, דאלו דברים

שאין להם אונאה וחד מינייהו הוא הקדשות, ומפיק לה [בב״ם נ״ו ע״ב] מקרא [ויקרא כ״ה י״ד] דכי תמכרו ממכר לעמיתך כו׳ [*אל תונו איש את אחיר], ולא הַוְשֵּבְּסְעֵיפּ של הקדש, ה"נ איש את אחיו ולא של קהל כר'. והוא ז"ל השיג עליו וכתב, נשתקע ולא נאמר כלל דבר חדש שלא נשמע מעולם, ואדרבה ^{הא נשק} בשבריי. מטוניה, מדאיתמעט בש״ס הקדשות *מעמיתך, מכלל דהדיוט אף בשל רבים איכא אונאה. ועוד, דהא הרא״ש וסיעתו השמיטו הא דהקדשות משום ובפ״כי גמיביי מרשה. הודצ"ל: דבזה"ו ליכא הקדש אלא לעניים ולבית הכנסת דיש לו דין חולין, ואיכא דין אונאה אף דרבים נינהו. ועוד, דא"כ גם בעושק דכתיב [שם "ט י"גן לא מאחיו. וראה תעשוק את דעך ולא תגזול, ג"כ נדרוש הכי כו", ע"ש. ומ"מ נלע"ד לכאורה דאם אינם של רבים, אפילו הן שותפים אינו חייב להחזיר עד שתהא וֹתַּשִּׁשַׁנַ אונאה פרוטה לכל אחד ואחד, עיין לעיל סעיף ה׳, ועיין לקמן סימן רס״ב סעיף ב׳ דאיתא שם אפילו אבידה ששוה הרבה, אם היא של שותפים הרבה שאינו מגיע לכל אחד שוה פרוטה, אינו חייב להחזירה. מיהו למ״ש בלבוש שם הטעם דאע״ג דומצאתה [רברים כ״ב ג׳] איכא, אשר תאבד [דברים שם] לכל אחד ליכא, ע"ש, אין ראיה משם, וצ"ע: כד. יתר מפלגא. עיין באר היטב [סקל"ט]. ועיין בספר שער המלך פי"ג מהלכות מכירה הלכה ח׳ שהשיג על הש״ך (סקי״ז), ומסיק דהעיקר כמ״ש הב״ח (סעיף מ״א) והדרישה (שם) ודלא כהש״ך, ע״ש:

שם ושם ופרק אלמנה שם [ק׳ ע״ב] כנ״ל [סק״מ]:

סמ"ע ס"ק נ'. צ"ל דלאו דוקא. נ"ב, וכ"כ במהרש"ל וחכמת שלמה ב"ם נ"ז ע"א על תוסי ד"ה

סמ"ע סק"נ. יותר מפלגא. תימה כר'. נ"ב, זה יעוין בחוק' יו"ט פי"א מכתובות משנה ה' נד"ה שוה): ש"ך סקי"ו. וה"נ איתא בירושלמי עד פלגא. נ"ב, בכלר היטב (מקל"ז) כתב בזה"ל, וכתב בספר בני חיי(א) וו"ל, והנכון דוה אינו אלא דוקא באונאת דמים, אבל

באונאת מדה או משקל או מנין וכדומה לעולם יש לו אונאה. מהרש"ך ח"א סיי קל"ת, וע"ש בסי י"ע וסימן קנ"ו, עכ"ל: שם. דהוי מצי למימר דהך דירושלמי לאו דוקא כ"ב. בשער המלך (פ"צ) ופייצו מהלכוח מכירה הלכה ח" משיג על הש"ך דאישתמיטחיה דברי חוס' בכתובות דף ל"ח ונייאן ד"ה אלמנה, יעו"ש מ"ש בשם הרמב"ן במלחמות בפרק הזהב (ביח ליב עיא מדפי הרי״ף):

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כה חו"מ ז (קפט - רמ) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 25**4הודפס ע"י תכנת אוצר החכמ**

בון שברו לורוע לו קרקע ואמר זרעתי בה ובו'. נרסה ששכרו בקבלנות וסע"פ שכתב רבינו בסוף הפרק שקבלן יש לו אונאה ה"מ בקבלן דמטלטלין אבל לא בקבלן

דלא שדא אלא חמש והאמר רבא כל דבר שבמדה וכו׳ ואפילו היה קרקע היה לריך להחזיר וכן כאן מנכה לו שכר זריעת אותה סאה ומאי תיבעי לד ' אלא דאמר שדאי בה כדאיבעי לה ואיגלאי מילחת דלת שדת בה כדתיבעי לה מי חמרינן דהוי כקבלן דארעא כיון שהמלאכה נעשית בגוף הקרקע או דילמא הוי כקבלן דמטלטלין כיון שהדבר הנורע הוא מטלטל. ומ"ש הרמב"ן ואם לא זרע צה כראוי הפסידה והפסיד שכרו ומה מקום לאונאה. י"ל שאין מקום להפסד שכרו שהרי עכ"פ שבחה בזריעה אלא שלא שבחה כראוי לה ולא דמי לאם אוביר ולא אעביד שלא שבחה כלל וכיון שכן שכר יש לו ומיבעי לן אי נותו לו כל מה שפסק עמו דהוי כקבלן דקרקע או ינכה לו מה שהיה ראוי הקרקע להשביח אילו זרעה כראוי דהוי כקבלן דמטלטלין:

שההתתם יב האחין והשותפין שחלקו מטלטלין ובו'. מימרא ר"פ האיש מקדש בקדושין (דף מ"ב:) האחין שחלקו (מטלטלין) הרי הן כלקוחות והיא בהלכות. ודוקא מטלטלין כמו שכתב וכן מפואר שם: ואם התגו ביניהם שיחלקו בשום הריינין ושעו בשתות. דקרקע וזה ששכרו לורוע לו קרקע מפפקא לן אם הוא כקבלן דקרקע או כקבלן דמטלטלין. החלוקה בשלה ובו'. כך היא גירסת הגאונים שם וכן בהלכות והיא גירסא נכונה וכ"כ ופירוש השמועה לדעת זו כך היא היכי דמי אילימא דאמר שדאי בה שית ואמו סהדי ואמרי

הרמב"ן ז"ל והרשב"ח ז"ל: יג הבחמה והמרגלית וכו' . דכרים אלו

מחלוקת במשנה (דף נ"ו:) וכריי (דף נ"ח:) פי הוחב ופסק כרכנן דמתניי וכן דעם החלכות: אין לך דבר שאין בו הוגייה ובר'. זהו לשון המשנה לא אמרו את אלו:

יד כשם שאין לקרקעות אונאה כך שכירות וכו'. נעים דאיפשיטא שם בהוהב (דף נ"ו:) בענין שכירות מטלטלין שיש להם אונאה ואמרינן טעמא מי כתיב וכי תמכרו ממכר לעולם ממכר [סתמא] כתיב ליומיה נמי מכירה הוא. זה לשון הגמרא, ומהטעם הזה אין אונאה בשכירות הקרקע ופשוט הוא . וכ"כ המפרשים ז"ל:

מן השובר את הפועל ובו'. גם זה נלמד מהטעם האמור בסמוך לפי שהוא מכירה ליומה. ולשון הרמב"ן ז"ל ובשכירות ישראל כגון ששכר פועלים י״א דאין להם אונאה וכו׳ וכן בקבלנות ע״כ. וכ״כ הרשב״ה ז״ל אבל

המחבר חלוק בקבלנות כמו שיחבחר: מן שכרן לזרוע לו קרקע ואמר זרעתי בה ובו׳. זו בעים בגמרם בעי

רבא (בר רב חנן) חטין וזרען בקרקע יש להם אונאה או אין להם אונאה ואמרינן היכי דמי אילימא דאמר וכו׳ ואסיקנא אלא דאמר איהו

ההדיום: יב האחין והשותפין שחלקו המטלטלין הרי הן כלקוחות. פחות משתות נקנה מקח ואין מחזיר כלום. יתר על שתות במל מקח. שתות "קנה ומחזיר אונאה. ואם התנו ביניהם שיחלקו בשום הדיינין ומעו בשתות במלה חלוקה. שהריינין ששמו ופחתו שתות או הותירו שתות נוזמכרן במל: יג הבהמה. והמרגלית. והסייף. וספר תורה הרי הן כשאר מטלטליו ויש חבהו הונייה. אין לך דבר שאין בו הונייה חוץ מארבעה דברים שמנו חכמים. והוא שיהיה מוכר קונה בנכסי עצמו כמו שביארנו: יד כשם שאין לקרקעות הונייה כך שכירות קרקע אין לו הונייה. אפילו שכר מרקליו גדול בדינר בשנה. או רפת קטנה בדינר בכל יום אין לו הונייה: מון השוכר את הפועל לעשות עמו ביו בקרקע בין במטלטלין אין לו הונייה. מפני שהוא כקונה

אותו לזמן. ועבדים אין בהם הונייה: מוד שכרו לזרוע לו ופוקרקע ואמר זרעתי בה זריעה הראוי בה ובאו עדים שזרע בה פחות מן הראוי לה. הרי זה ספק אם יש לו הונייה מפני הזרע או אין לו הונייה מפני הקרקע. לפיכך אין מוציאין מיד נתבע. וכן אין משביעין א סמ"ג לאוין סי' ק"ע טוח"מ סי' רכ"ז:

שדאי בה כדאבעי לה ואגלאי מילתא דלא שדא לה כדאבעי לה זו היא גירסת הספרים. והראב"ד ז"ל פירשה כפירוש המחבר. והקשה הוא ז"ל וליהוי נמי בקרקע ליהדר הו וליזרע עד כדי שראוי לה כי עדיין לא נגמרה מלאכמו. וניחא ליה מפני שמוספת הורע אינו מועיל לה שמא למקום שופל הראשון יפול השני וימקלקל זה עם זה אלו דברי הר"א ז"ל. והם מסכימין לדברי המחבר והרמב"ץ והרשב"א ז"ל דסו פירוש זה חה לשון הרמב"ן ז"ל חה הפירוש אין לו רגלים וכי מפני שהוא קרקע לא ישלים סנאו ואם לא זרע בה כראוי הפסידה ואם קבל עליו לשלם ישלם כדתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ואם אין עליו חשלומים הפסיד שכרו ומה מקום לאונאה ע"כ. ובסוף הדברים כתב הרשב"א ז"ל ורבינו תנאל ז"ל לא גרים ואשמכה דלה שדה בה כדבעי אלה ה"ג ואמר לה שדהי בה כמה דבעים מאי וו"ל מי שורע הטים בקרקע ומכרן לחבירו וא"ל שדחי בה כמה דבעים מאי הני חטי כמאן דשדים בכדא דמי ואים ליה אינאה או בטלי לגבי קרקע וקרקע אין לו אונאה. ונראה שהוא ז"ל מפרש שאין האונאה כאן אלא ביוקרא וזולא והוא הנכון ע"כ. ולוה נראה שהסכים הרמב"ן ז"ל וכמב והוא הדין לאומר זרעתי בה כך וכך שהדין אחד ודשכים ליה נקט ע"כ. ופירש יוקרא חולא שכמבו אם מכרן ביוסר מדמים או בפחות והשמועה צ"ע: ובן אין משביעין ובו'. ג"ז מבואר באוחה סוגיא בעיא דלא איפשיטא שם ויחבאר בהל' טוען ונטען שאין שבועת הסורה בקרקעות ושם יחבאר:

פיחם שחוח איכא למימר שאט"פ שאין אונאה לקרקעום היינו במאי דעביד איהו אבל במאי דעביד שליח יש אונאה הילכך פיחת שחוח שפיר אבל הוחיר שחוח למה מכרן בעל שהרי לוקם מדעם עלמו הוא לוקם וזו היא קושים הרמב"ן ז"ל שהוזכרה בדברי ה"ה ז"ל וחירן דהר מתני דהכא לא איירי במכירת ב"ד קרקע של יחומים ללוקח אלא כשב"ח רולה להפרע מהיחומים וב"ד שמין לו קרקע ומכריזין אוחו כדי שיפרע מחובו בהא איירי רישא דמתני ומש"ה כשהוחירו שחות מכרן בטל כיון דבע"כ הוא יורד ונותנים לו בשומת ב"ד ע"כ, בכי הא אמריגן ברישא דבדברים שאין מכריזין או במקום שאין מכריזין או בשעה שאין מכריזין אפי׳ הכריזו והוחירו שתוח מכרן בעל כיון שבע״כ הוא יורד אבל בלוקח מדעת עלמו שאינו יורד על כרחו דשומת ב"ד בהא ודאי בדבר שלא מכריזין אפילו הותירו שחות מכרן קיים כיון דאין אונאה לקרקעות דלא יהא כה הדיוט חמור מכחן, וזו דעת רצינו ז"ל שכתב כאן נ"ל שבים דין שמכרו וכו" דכל זה איירי בלוקח מדעת עלמו ובדבר שאין מכריזין וכיון שכן לא יהא כח הדיוט חמור מכחן אבל בבעל חוב לא אמרינן הכי כיון דבעל כרחו הוא יורד וביאר רבינו ז"ל דינו בפי"ב מהלכום מלוה ולוה. זו היא כוונם הרמב"ן ז"ל וכוונם רבינו ו"ל שהווכר בדברי הרב המגיד ו"ל:

מז שברו לזרוע לו קרקע ובו'. נראה דמאי דקאמר רבינו ז"ל הוא ששכרו לזרוע בשדהו ושיהיה הזרע משל הפועל וא"כ יש כאן אונאה בזרע שלא זרע כראוי ומ"מ הקשה הראצ"ד דעדיין לא גמר מלאכמו ומירן דאי אפשר לחקן והרמצ"ן הקשה על זה דיפסיד שכרו, אצל אין לפרש דברי רבינו ז"ל דשכרו לורוע והזרע משל בעל הבים דאין

כאן אונאה בזרע כלל חה פשוט:

משנה למלך

מו ועבדים אין בהם אונאה. עיין מ"ש ה"ה נפ"ב מהלי טוען ונטען ול"ע (א"ה עיין בדברי הרב המחבר בהלי טוען):

השוכר

3″>

מגדל עוו

אימה איפכה שכל אדם יודע שב"ד אביהן של ימותים ותיקרבה דעתייהו לגבייהו להוסייהו ואיהו גופיה נמי לה קפיד מיתר אתר יודע שב"ד אביהן של ימותים ותיקרבה דעתייהו לגבייהו להוסח לי דליהנו אינהו מדידי ולה אהני אנה מדידהו כי מרחמים ינהגם ועל מבועי מים ינהלם ולכך זכה ר"מ ז"ל בסברתו: מדידי ולה אהני אהדין והשותפין עד מכרן בטל. פרק האיש מקדש (דף מ"צ): יב האחין והשותפין עד מכרן בטל. פרק האיש מקדש (דף מ"צ): יב האחין והשותפין עד מכלן על מנו כמו שביארנו. פרק האב (דף נ"ו) והביאור היא מה

הפרק: דד בשם שאין לקרקעות וכו' עד אין לו הוניה. פ' הזכג (דף ניזי): בו השובר את הפועל בו' עד אין נהן הונייה. פ' הזהג גמרא ממני דאלו דברים שאין להם הונייה בעי ר' זירא שכירות יש לה אונאה או אין לה אונאה ואסוק אביי ממכר אמר רחמנא והאי ביומה מכירה הויא ודקדקו

מזה מפרשים ראשונים ואחרונים נ"ע זה הדין שפסק כאן ר"מ ז"ל וכ"ר הר"מ מקולי וכן הסכים מורי

ראמר האריך וע"ש בס" ק"ע מצות לא תעשה: יג [ו] דלא כרבי יהודה דמתנ" דאמר יב [ו] בכ"ה האריך וע"ש בכה" ק"ע מצות לא תעשת: "ג [ז] דלא כרב" האריך וע"ש בכה" האניך ומרגל אוגאה וכן דלא כר" יתודה בין בתירא דאמר מום וסייף ברמה ומרגלית אין להן אוגאה וכן דלא כר" יתודה בין בתירא דאמר מום וסייף פירוש קרקעות ועבדים וכו" לעיל וכן פסק רב האי בשערי מקח וממבר וכן ס"ה משמו ובאביאסף כתב שיש חילוק ופסק כ" יתודה וכר" יתודה כן בתירא וכן רב אלפס כתב ובאביאסף כתב שיש חילוק ופסק "הור וכר" ורב האי גאון וצ"ל לא פסק הכי בס" מקח וממבר איכא מ"ד הלכתא כר" יתודה וכו" ורב האי גאון וצ"ל לא פסק הכי בס" מקח ומשברות אלא פסיק בשל וביני אית להו אוגאה בר מהלין דמניק במתניתין העבדים והשפורות והביקו:

הגהות מיימוניות

שמכרו קרקע של יחומים וכו' אין הלוקח יכול לחזור בו דמשמע דלא יחזירו אונאה כלל בקרקעות. ואפשר דהך ויחזירו האונאה שכתב רבינו ז"ל לא חאי אלא אמטלטלים ומה שכלל

למעלה קרקעות ומטלטלין להודיענו דהדין שוה ביניהם היכא דטעו בפחות משתוח או שחוח, מו אפשר לומר בדומק דהך ויחזירו הוא לשון יוצא וכ"ל והם עושים שיחזירו הלוקחים האותאה שהם נחאנו ודומק. ובהשגום כחוב כאן אמר אברהם לפי ענין דבריו וכו׳. בם"

אלמנה ניזונת שנינו שום הדיינין שפחתו שתוח או הוחירו שחות מכרן בעל וכו׳ אבל אם

עשו אגרת בקורת אפי׳ מכרו שוה מנה במאמים או שוה מאמים במנה מכרן קיים ובגמ׳

אמרינן ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזרין איחיביה רב אסי

לאמימר שום הדיינים שפיחתו שחות או שהוחירו שחות מכרן בטל הא שוה בשוה מכרן קיים

מאי לאו דלא בהכרוה לא בדאכרוו והא מדסיפא בדאכרוו רישא בדלא אכרוו דקתני סיפא

אבל אם עשו וכו׳ לא רישא וסיפא בדאכרוז ולא קשיא כאן בדברים שמכריזין עליהם כאן

בדברים שאין מכריזין עליהם ע"כ בגמ' ופירשו בהלכות רישא דקתני פיחתו שחות וכו'

ואש"ג. דאכרו איירי בדברים שאין מכרויון וסיפא דקסני אם עשו אגרם בקורת וכו' איירי בדברים שמכריזין ולהכי אהני הכרוה אבל ברישא דאיירי בדברים שאין מכריזין לא אהני וכן

דעת רבינו ז"ל בפי"ב מהלי מלוה ולוה. אבל הר"ן ז"ל פירש שסב שם רבינו האי ז"ל

בהפך דרישת חיירי בדברים שמכריזים עליהם וסיפת חיירי בדברים שחין מכריזין והכריזו

שכיון שדקדקו כ"כ והכריזו בדברים שאין להכריז עליהם אמרו דאפי׳ עד פלגא מכרן קיים וזה נראה דעת הר"א ז"ל בהשגות שכתב שהרי מה ששנינו שום היתומים וכו' העמידו

אותה בגמ' בדברים שמכריזים עליהם וכו' וזהו רישא דמתני'. עוד הקשה הר"ן ז"ל בשלמא

הרשב"ח ז"ל: מו שברו לורוע לו קרקע עד נד הקרקע שיש כאן. פ' הוהב ופרק ר' ישמעאל:

Real estate rentals are not subject to the laws of Ona'ah. According to the Rambam, this is true even if the discrepancy is more than double the

The wages of a hired worker are also excluded from the rules of Ona'ah, because they are considered "temporary slaves".

רמב"ם מכירה פי"ג הלכה יד- טו הרמב"ם פסק כנ"ל שגם בשכירות קרקע אין דין אונאה, ואפילו היתה אונאתו מרובה. עוד כתב ששכירות פועלים אין בו דין אונאה מפני שדינו כעבד שנתמעט מדין אונאה.

ONAAH-MEKACH TA'OS PART II

34

ין השובר את הבלים או את ובו'. נרחה שהוח שוה ממש למכר פחות משחות מחל

כסת משנה

פי"ד ב בד"א כדברים שיש כהם חיי

שמות קנה ומחזיר אונאה יתר על שתוח בטל השכירות ושניהם יכולים לחזור בהם דכיון דמפקינן לה מדכחיב ממכר ססמא ושכירות ליומיה ממכר הוי דומה הוא למכר בכל ענייניו:

אלא בלוקח שמקחו בידו ומראה לחגר או לקרובו ואין כך דרך בשכירום גם בגמרא לא מכר מכירום:

ין השובר את הכלים ובו'. כנר נמנאר למעלה דנעיא דאיפשיטא היא. ומ"ש ה"ז

מחזיר את האונאה אפילו לאחר זמן מרובה. דבר נכון הוא שאין זמן קלוב

יח בראה לי שהקבלן יש לו הונייה ובו'. ככר כתבתי למעלה דעת התפרשים החלוקין עליו וטענת הרב ז"ל שכיון שאיו זה שכירות יונים כשאר פועלים יש בה אולה, ולריך לי עיון דהא קי"ל דאין אומן קונה בשבם כלי וקבלנות הרי הוא כשכירות לענין בל חלין כמו שיתבחר פי"ח מהלכות שכירות וחיתה בהמקבל: פר"ך א כבר ביארנו שהנושא ונותן

באמונה ואומר כך וכך ובר' . פי' ואחר שאין בו אונאה אפילו מכר יותר מכדי דמיהן כ"ש שיכול להשחכר כמה ופשוט :615

אבל ב"ד חייבין לפסוק וכו'. מחלוחת כגמ' פ' המוכר את הספינה (ב"ב דף פ"ט.)

דחד אמר מעמידין אגרדמין (פי׳ ממונה) על המדות וחד אמר בין לשערים בין למדות ופסק כן דסוגיא דשמעתא הכי וכן מוכיח פ"ק דיומא (דף ט.) מתוך שפרהדרין הללו חובטין אותו ואומרים לו מכרו בזול וכו׳. וכן פסק הרב אבן מיגש ו״ל: ולא יחיה כל אחד משתכר אלא שתות בלבד ולא ישתכר וכו'. מימרא דשמואל שם (ב"ב דף ל.) אבל רש"י כתב אל ישתכר יותר משחות וכגון שלא הוקר השער אבל אם לקח נשעת הגורן ועכשיו הוקר ישמכר אפילו כפלים כשעת הגורן ועכשיו הוקר ישתכר אפילו כפלים כפי שהשער הולך עכ"ל:

ב בד"א בדברים שיש בחם חיי נפש אבל ובו'. זה אינו מבואר לחלק בדין

הריות בין דברים שיש בהן חיי נפש לדברים שחין בהן אבל נראה שדימה זה למה שאמרו שם (דף ל':) אין אולרין פירות בארץ ישראל דברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנים וסלחות אבל חבלין כמון ופלפלין מותר שהענין בעלמו נכון ונ"ל ראיה מדאמרינן (שם דף ל"א.) אין משתכרין ופעמים) בבינים וכו' פליגי בה רב ושמואל חד אמר על חד חרין וחד אמר חגרא לחגרא ולא אמר מסמיים דשמואל היא דאמר מגרא במר תגרא מדאמר שמואל המשתכר אל ישתכר יותר משחוח והכא על חד חרין אלא משמע כי אמרה שמואל לשתות לא אמר אלא בדברים שיש בהם חיי נפש ומפני כן לא הוכיח ממנה כלום: ג ואין משתברין וכו'. כנר הנחמי זה למעלה:

משביעין אותו אלא שבועת היסת מפני צד הקרקע שיש כאן: ין השוכר את הכלים או את הבהמה יש להם אונייה. שהשכירות מכירה בת יומה היא. ואם יש בה הונייה שתות או יותר. בין שנתאנה שוכר בין שנתאנה משכיר הרי זה מחזיר הונייה ואפילו לאחר זמן מרובה: יח נראה לי שהקבלן יש לו הונאה. כיצד כגון שקבל עליו לארוג בגד זה בעשרה זוזים. או לתפור חלוק זה בשני זוזים הרי זה יש לו הונייה. וכל אחד משניהם בין קבלן בין בעל הבגד חוזר לעולם כמוכר:

פרק ארבעה עשר

אַ בבר ביארנו שהנושא ונותן באמונה ואמר כך וכך אני משתכר אין לו הונייה. ואפילו אמר זה לקחתי בסלע ובעשר אני מוכר מותר. אבל בית דין חייבין לפסוק השערים ולהעמיד שומרין לכך. ולא יהיה כל אחד ואחד משתכר כל מה שירצה אלא שתות בלבד יפסקו להם בשכרם. ולא ישתכר המוכר יתר על [6] שתות: ב במה דברים אמורים בדברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות. אבל העיקרין כגון הקושם והלבונה וכיוצא בהן אין פוסקין להם שער אלא ישתכר כל מה שירצה: ב ואין משתכרין פעמים בביצים אלא התגר הראשון הוא מוכרן בשכר והלוקח ממנו מוכרן בקרן בלבד: ד אסור לעשות סחורה בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש. אלא זה

נפש ובו'. כמב ה"ה זה אינו מבואר וכו׳. נראה מדבריו דבילים לאו בכלל דברים שיש בהם חיי נפש הם. ואין דבריו נראים כלל שדבר פשוט הוא דבינים יותר חיי נפש הם מהשמנים ולא עוד אלא דמשמע שכל שהוא מאכל בכלל דברים שיש בהם חיי נפש והא דהתני בברייתה גבי דברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות לדוגמא נקטינהו [וה"ה לכל מאכל אדם] והכי דייק לישנא דרבינו שכתב אבל העיקרים כגון הקשט והלבונה דמשמע בהדיא שלא מיעט אלא כגון הני שאינם מאכל אדם כלל [אבל כל שהם ראויים למאכל אדם בכלל דברים שיש בהו חיי נפש] והיינו דבברייתה דחין חולרין פירות דברים שיש בהם חיי נפש קתני אבל כמון תבלין ופלפלין מוחר דמשמע דלא נחמעטו אלא הני וכיולא בהן אבל כל שאר דברים שהם מאכל אדם בכלל דברים שיש בהם חיי נפש הם. ואפשר דמדנקט רבינו אבל העיקרים כגון הקשט והלבונה שהוא סובר דדוקה הני וכיולה צהן דחינן ענין למחכל חדם כלל חבל חבלין וכמון ופלפלין שהם מכשירי מאכל אדם בכלל דברים שיש בהם חיי נפש הם לענין שלא ישתכר בהם יותר משתוח: ומה שרצה ה"ה להכריע מדלא אמר מסמיים אינו הכרע דאיכא למימר דמשום דמילתא דפשיטא הוא דשמואל הוא דאמר מגרא בחר מגרא מש"ה לא אמר מסתיים. ועוד י"ל דלא הוה מצי למימר מסמיים דהא אפשר דהא דאמר על חד תרין אתי שפיר בהדי ההיא דאל ישתכר יותר על שתות

כמ"ש התוס':

מביא מגרנו ומוכר וזה מביא מגרנו ומוכר כדי שימכרנו בזול. ובמקום שהשמן מרובה מותר להשתכר בשמן: 🗖 אין אוצרין פירות שיש בהן חיי נפש בארץ ישראל וכן בכל מקום שרובו ישראל שהרי מגיע מדבר זה צער לישראל. יבמה דברים אמורים בלוקח מן השוק אבל המכנים משלו מותר לעשות לו קבו אוצר: ו מותר לאצור פירות שלש שנים ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית. ובשני בצורת אפילו קב חרובין לא יאצור מפני שמכנים מארה בשערים. וכל המפקיע שערים או שאצר פירות בארץ או במקום שרובו ישראל

א סמ"ג לאויו סי ה"ע טוח"מ סי רל"א: ב סמ"ג שם טוח"מ שם: 🕇 אסור לעשות סחורה ובו". נרייתם שם אין משתכרין נא"י וכו": וכמקום שהשמן מרובה. גאומה נרייתא שם שר' אלעור (גן עזריה) היה משתכר נשמן ואמרו גאמריה דר"א

שכים משחח: ד אין אוצרין פירות בא" ובר'. בריימא שם ולמעלה הבאמיה. ומ"ש ובכ"מ שרובו ישראל. פשוט הוא וולמד ג"כ מדאמר רב עושה אדם את קבו אולר דוקא קבו ווא אמר דוקא ב"א אוצרין פירות בא" ובר'. בריימא שם ולמעלה הבאמיה. ופירוש קבו מה שמלקט משדותיו ולישנא מעליא נקט כלומר בא"י ואע"פ כן אינו אולר אלא קבו: בר"א בלוקח שן השוק ובר'. באותה בריימא שם ומימרא ג"כ כמבסיה. ופירוש קבו מה שמלקט משדותיו ולישנא מעליא נקט כלומר

אותו מעט שנתן לו הקב"ה, לשון רשב"ם ז"ל: ן מותר לאצור וברי, ברייחה כלשונה ורטצ"ס פירט להצור פירות ג' שנים לקנות כששית לנורך שים ושניעה ושניעה ושניעה למכור לשולם פן ימוחו בשניעה ושמינית ברעב דהה מפירות שמינית לה הכלי עד קוף השנה עכ"ל: ובשני בצורת אפילו קב חרובין לא וברי. לשון הכרייתה שם: ובל המפקיע שערים או שאצר פירות ובו' חרי זה במלוח

משנה למלך

המקח ודוחק:

יח ג"ל שהקבלן יש לו חונייה כו'. כמג היה וצ"ע דהא קי"ל דאין אומן קונה נשנה כלי כו'. ומשובר את הכלים ובו'. ואם יש בה הוניה שמוח וכו' ה"א מחזיר אואה היל"ל דהתקח בעל, ואששר דמוור משטע לשברת רבינו מדקי"ל בפ' האומון דפועל יכול לחזור מטע בי בי בי שיח נתן טעם לשברת רבינו מדקי"ל בפ' האומון דפועל יכול לחזור מטא בעלה פועל דמו למדור מטא פעל דמו למוור מטא עשבה לשנגד ולא הבלו וומאי דאימעים, מאונאה הוא עבדים שהוקשו לקרקעות וקבלן לאו עבד מיקרי ע"כ ונכון הוא:

בר"ך א כבר ביארגו שהגושא וגותן באמונה ובו". כתב ה"ה ז"ל ואחר שאין כו אונאה אפיי מכר יותר מכדי דמיהן וכי". כאור האמונה ובו". כתב ה"ה ז"ל ואחר שאין כו אונאה אפיי מכר יותר מכדי דמיהן וכי". כאור האמונה בכד לקחתי בסלע ובעשר אני מוכר הדע לך דהא כשאומר בכך לקחתיו ואע"פ שאינו שוה כל כך כמו שלקחו ממי שמכרו לו אינהו הוי מכר ג"כ

ול"ל בשם החום׳ דבילים עיקר חיי נפש בסי׳ רל"ה ע"ש:

ך בזרתר לאצור פירות שלש שנים ערב שביעית בו'. ערב שבישית אחקרי שנה ששית ותוחר לקנוח בשנה ששית לצורך הששית והשביעית והשמינית למכור לכל העולם פן ימותו ברעב בשביעית ובשמינית כן פירש רשב"ם ז"ל והווכר בדברי ה"ה ז"ל:

הגהות מיימוניות

ין יח חשובר את הבלים עד סוף הפרק. פרק הזכו ולשון ספרא אל מינו אים אם אחיז זו אונאם א [4] כגון חנווני שקונה יין ופירות כון היסיטון הרבה ביחד כדי לניבור מעט מעט אל ישהכר ממין, עוד שם כשהוא אומר ולא מנו אים אם ממיחות היי אומר בכרים אמוכה כילד מסי היה בעל משובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים היו חלאים באים לליו לא יאמר לו דכור מעשיך הראשונים היו חלאים באים לליו לא יאמר לו דכור מעשיך בראשונים היו חלאים באים לליו לא יאמר לו דכמה מפון זה והוא אין מיל לקנות. ולשון מכילתא (פרשת בהר) וגר לא חומה בדברים ולא מלחמני בממון ש"כ: פי"ד א ח בבר ביארנו שהנושא ונותן בו עד לרשות מלך אחר בא"י. הכל בכ"ב כי המוכר את הספינה (לף פ"ע):

רשאיו

For rentals of movable goods, the rules of Ona'ah apply, and the discrepancy can be reclaimed even after a long time. Maggid Mishne explains that a renter typically does not have the opportunity to immediately go and show the item to an expert to see if the price was fair.

Rambam proposes that the wages of a Kablan [a service provider who is hired for a specific job] are subject to the rules of Ona'ah. Maggid Mishne questions this premise, because we find in other areas that a kablan is just like other hired workers who are paid for their time. Mishne Lamelech answers that only slave-like employment is exempt from Ona'ah, and not a kablan who is merely paid for his product.

רמב"ם מכירה פי"ג הלכה יז – יח, מגיד משנה ומשנה למלך

בשכירות כלים פסק הרמב"ם שיש אונאה, והוסיף שצריך להחזיר האונאה אפילו לאחר זמן מרובה. וביאר המגיד משנה מפני שדרך השכיר אינו כלוקח שיכול להראותו לתגר ולקרובו מיד. עוד חידש הרמב"ם שהקבלן [מי ששכור לעשות איזה מלאכה או אומנות, ואינו שכור לזמן מסויים] יש בו אונאה, ולא דמי לפועל. ובמגיד משנה הקשה עליו דמצינו בכמה הלכות שקבלן דינו כשאר פועלים, כגון לענין בל תלין. ובמשנה למלך תירץ שסוף סוף אינו כעבד ולא איתמעט

הנושא ונותן באמונה לא יחשוב הרע באמונה והיפה בשויו שאם קנה עשרה יריעות בעשרה דינרים ויש בהם שאינם שוות דינר ויש בהן ששוות יותר לא יחשוב הרעות בדינר כל אחת והיפות בשיוויין אלא הכל באמונה כמו שקנאם ביחד ומעלה לו על דמי המקח שכר הכתף והפונדק וכוללם בדמי המקח אבל שכר טרחו לא יעלה על דמי המקח ולא יקח ממנו אלא כמו שנתפשר עמו שיתן לו ריוח.

עלו דברים שאיז להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות (ל)וההקדשות "אפילו מכר שוה אלה בדינר או שוה דינר באלף אין בהם אונאה. הגה מאוש חומרים דדוקה עד פלגה מבהכל (לה)יתר מפלגה כגון שמכר לו חחד יותר משנים

במה דברים אמורים במוכר נכסי עצמו אבל השליח או אפוטרופוס שטעה (לנ)ונתאנה בכל שהו בין במטלטלים בין בקרקע חוזר ואם אינה את הלוקח מגיש מי שאומר (לג)שהוא הדין שמכרו בטל בכל שהוא (לד)מרויש מי שאומר שדינו כשאר כל אדם דעד שתות הוי מחילה וזכה המשלח ביתרון.

לא דין ב"ד שמכרו בשל יתומים וטעו נתבאר בסימן ק"טמה.

מיכשם שאין לקרקעות אונאה (^{לה)}כך שכירות קרקע איז לו אונאה אפילו שכר טרקלין גדול (^{לו)}כדינר בשנה או רפת קטנה בדינר בכל יום אין לו אונאה.

לג אונאה מפני שהוא כקונה אותו לזמן בין במטלטלים אין לו אונאה מפני שהוא כקונה אותו לזמן לח)ועבדים אין בהם אונאה. הגה משכר פועל עם סוס או חמור אע״פ שמלד עלמו אין בו אונאה מלד הבהמה יש אונאה ומשערין מה בא לשכר הסוס (לט)ומה שנסאנה בזה לריך להחזיר לו.

לד בה ובאו עדים שזרע פחות מהראוי לה הרי זה הראוי בה ובאו עדים שזרע פחות מהראוי לה הרי זה

ציונים ומקורות מ. טול סעיף מ"ל ולמנ"ס פר"ג ממכירה ה"ח ול"ף ב"מ ל"ב ע"א מרפי הרי"ף. מא. שם בטור בשם ר"ת המובא בתוסי כתובות צ"ח ע"א ד"ה אלמנה, בב"ק "ד ע"ב ד"ה דבר ובב"מ נ"ו ע"א ר"ה אמר, וראה ספר הישר חידושים סיי ח"ר, והל6"ש שם פ"ד סיי כ"א. מב. כ"כ סוס' נכ"ק קף י"ד שם נשס ר"מ. ועיין לעיל סימן ס"ו סעיף ל"ח. מג. טור סעיף מ"ט נשם דנ האי המובא ברא"ש כתובות פי"א סי ט"ו. מד. שם בטור והרא"ש נשם רכיט יונה, ושיין לעיל סימן (קפ"ד) קפ"ב סעיף ה' ונסוף סימן ק"ט. מה. סעיף ג' וסעיף ה׳. מו. רמב״ס שם פי״ג ממכירה דין י״ד. מז. תרומת הדשן סי׳ שי״ת. ד״מ מ״ו. מח. שם ברמב״ם פי״ג ממכירה דין ט״ו.

משפט הכהנים - חידושים

משפט האורים - ביאורים ובן הלוקח השני לכאורה היה נראה דיכול לבטל המקח קודם שנתרלה המוכר הרחשון, דיכול לומר, כיון שהמקח שלך בטל אין אני יכול

להשתמש בה, דהוי כאילו מכרת דבר שאינו שלך והמקח שלי ג"כ בטל, ועוד דלמחר יבוא המוכר שלך ויקח המקח ממני.

מפובר והא דמבוחר בסימן רכ"ו נסציף הין שיכול לומר חחר טירפך, לכחורה מסיסטיו בוולים. אם נרחה דהיינו דוקה בקרקע דקיימה להגרה חו למכירם פירות, ייבולים שיכול הלוקח לחכול הפירות חו למכרם עד שיבוח הנגול ויטרוף מירפר וכרי הפירות ויחזור על המוכר מכח אחריות דשבחא ופירי, משא"כ במטלטלין, דכשעומדין ברשות הנגול דהיינו שלא נתייאש הנגול, אסור לשום אדם להשתמש בו דשואל שלא מדעת גולן הוא, והוא אדעתא דלהשתמש בו או למוכרן לקחן, וכשאינו יכול להשתמש בו, המקח בעל. אמנם מדברי הסמ"ע בסימן רכ"ה ס"ק ה' מוכח דאפילו בגזילת מטלטלין יכול לומר לו אחוי טירפך ע"ש, משמע אף שאסור להשחמש,

מ"מ אינו יכול לבטל המקח עד שיוליא הנגזל בב"ד. ועוד נראה, דבאונאה אפילו המאנה יכול להשתמש בו כל זמן שלא חזר בו המתאנה, דאימר לא יחזור בו המתאנה כלל.

וכח שכרו לורוע לו קרקע. עיין סמ"ע ס"ק ס"ב מה שנכתב בשני חלחי לבנה, והו"ל קבלן דקרקע. אינו נמחק, כי כן הוא נפירוש נכסף משנה ברמנ"ס [המובא בציונים אות מ"ט], ע"ש.

שכרו לזרוע ואין להקשות דא"כ היה לו להש"ם וב"מ נ"ו ע"בן לשנויי בפשיטות, שאינו אותו בחשלותי השכירות של פועל, ותיבעיא ליה אי הוי קבלן דקרקע ואין לו אונאה, או הוי כקבלן דמטלטלין ויש לו אונאה. די"ל דבוה הוי פשיטא ליה דהוי כקבלן דקרקע כיון שהשכירות היתה לעבוד בקרקע לחרוש ולזרוע, רק החיבעית שלו הות, כיון שהחונתה סיסה בגוף החיטין כמה הקרקע היה לריך חיטין, ולוה מיבעיא ליה אם החיטין אלו הן כקרקע או כמטלטלין.

החילוקבין ולפי"ז נרחה דגם הקושים שהקשה הרמנ"ן [בב"מ שם] עליו דהם הוי כאם אוביר ולא אעביד ושם ק"ד ע"אן, לא קשה, דהא התומ׳ המבואר כאו ל"אם אוביד ב"מ דף נ"ו [ע"ב] כד"ה אלא דאמר, הקשו לפירוש רש"י [שם ד"ה יש לא אעבוד להם] דמיירי במוכר ואמר שדאי כדבעי לה, והא מקח טעוח הוא, ובר" להם

ומירן דהמוכר אמר לו דלא שדאי אלא הי, וכיון שלא טעה אלא במה

נתיבות המשפט

(ל) הקדש. דוקא הקדש בדק הבית, אבל הקדש עניים דינו כחולין. סמ"ע [סקמ"ט].

(לל) יותר מפלגא יש להם פוסקים סוברים דבפלגא יש להם אונאה. [סמ"ע סק"נ].

(לכ) ונתאנה בכל שהוא. דיאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. [סמ"ע סקנ"ג].

(לג) שה"ה שמכרו במל. שלא יהיה כח המוכר ע"י שליח עדיף מכח הלוקח. [סמ״ע סקנ״ד].

(לד) ויש מי שאומר. כיון שהלוקח עצמו היה בקנין, מה לי שקנאו משליח או ממוכר עצמו. [סמ״ע סקנ״ה].

(לה) כך שכירות. דשכירות ליומא ממכר הוא. [סמ״ע סקנ״ו].

(לו) בדינר לשנה. וליש אומרים הנ"ל דסעיף כ"ט הוא דוקא עד פלגא. סמ"ע [סקנ"ח].

(לו) השוכר את הבירו. דוקא בשכיר יום אבל קבלן אין לו דין עבד כדלקמן סעיף ל"ו. [סמ"ע סקנ"ט].

(לס) ועבדים אין בהם אונאה. אע"ג דוהתנחלתם וויקרא כ"ה מ"ו) בעבדים כנעניים הוא דכתיב, מ"מ זה שהשכיר עצמו לפועל שם עבד עליו. וסמ״ע סק״סו.

(לט) ומה שנתאנה. משמע אפילו יותר משתות, ודוקא כשכבר נעשית המלאכה. סמ"ע [סקס"א].

(מ) שכרו לזרוע לו קרקע. פירוש, ראובן ששכרו לשמעון בקבלנות לזרוע לו שדהו בזרע של ראובן, ואין עליו רק טרחות הזריעה, כיון דהאונאה היתה בכמה חיטין שצריך טרוות הודיצה, כיון ההיהיטה הייצי בייני און לו אונאה, (מהרווית להקרקע, מיבעיא ליה אי דמי לקבלן דקרקע שאין לו אונאה, (מיאון מפורווית הקציו כקבלן של מטלטלין דיש לו אונאה. [סמ״ע סקס״ב]. דועיין ביאורים ' [סק״כ], דאם שכרו לזרוע בחיטין של פועל ונתאנה בשיווי המקח בחיטין שבשוק, דלהרמב"ן הוא איבעיא דלא איפשטא אי כקרקע דמי כיון שבמקח זה שאינהו קרקע הוא או כמטלטלין דמי, ולהתוס׳ ודאי כמטלטלין דמי כיון דאונאה היתה בשיווי שער שבשוק.

שלא הושבח הקרקע, מיבעיא ליה, ע"ש. א"כ ה"נ י"ל דמיירי שהמשכיר השכיר אותו לעבוד שדה בת עשר אמות בששה זהובים וכן נשכרים כל הפועלים. רק שטעה וחשב שקרקע של עשר אמות אין לריך לזרוע בהוכו רק ה' מדוח ואמר לו לזרוע חמש, דאו הפועל לא פשע, שעשה כמו שליוה לו בעה"ב, ימ"מ היתה טעות ואולאה בגוף השכירות, כי מה שהפועלים נוטלים ששה משדה כזו, הוא משום שזורעין בתוכו ששה, וכיון שהוא לא זרע בחורו רק חמשה אינו מגיע לו רק חמשה, וכיון שהאונאה לא היתה בגוף שכירות של הקרקע רק מחמת טעות כמה חיטין שלכיוך, מיבעיה ליה אם חיטין אלו הן כקרקע הוי טעות ואונאה בקרקע, או שמא כמטלטלין דמי, וכעין שכחבו החוס'. ומה שחירן הכסף משנה [שם] דלא דמי לאם אוביר כיון שמ"מ השביח קלח, חמוה מאוד דודאי כשהפועל יורע רק מקלח שדה ג"כ מחויב לשלם.

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כה חו"מ ז (קפט - רמ) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 552**הודפס ע"י תכנת אוצר החכמ**

רמ"א חו"מ סימן רכז סעיף לג ולהחזיה

If a transaction included items which are not subject to Ona'ah, we deduct the amount that was intended toward those items, and the rest is subject באופן שיש אונאה על פועל ומטלטלין יחד, צריכים לשער את החלק שהוא כנגד המטלטלין to the regular laws of Ona'ah.

איפשטא הוא בגמרא [ב"מ נ"ו ע"ב] אי

אולינן בתר הקרקע דוהו"ל קבלן

דקרקע, דאילו פועל נקרא עבד ואין

בתר הורע אולינן ויש בו אונאה, כן

פירש המגיד משנה על דברי הרמב"ם

[המוכא כציונים אות מ״ח] שהן כדכרי

המחבר, ושכן פירשו גם הרחב"ד

להגמרא, ושהקשה הראב"ד ז"ל, וא"מ

ולהוי נמי כקרקע להדר תו לזרוע עד

כדי הראוי לה כי עדיין לא נגמרה

מלאכתו, וי"ל מפני שתוספות הזרע

אינו מועיל לה דשמא למקום שנפל

להן מונמה*], ומין להקרקע מונמה, מו משהיא שר

מאורם ווונים

(נפון) פן ועבדים אין בהן אונאה. אע"ג דוהתנחלתם [ויקרא כ״ה מ״ן הנ"ל (ראה לעיל סקמ״ט) בעבדים כנעניים הוא דכתיב, מ״מ זה שהשכיר נפשו כפועל שם עבד עליו, ועיין פרישה וסעיף מייון: (פהש פאן ומה שנתאנה כו'. משמע אפילו יותר משתות, וכ"כ בהדיא שם בתרומת הדשו [המובא בציונים אות מ"ד] וכ"ל המחבל בהדים בסעיף ל"ה, ושם וספשדן כתבתי דהיינו דוחם כשכבר נעשים המלחכה. וכ"ל שם בתרומת הדשו ע"ש [קש"כ]: סעיף ל"ד (כם) כבן שברו דורוע דו קרקע כוי. פירום, ראובן ששכר לשמעון בקבלנות לורוע לו שדהו בזרע של ראובן, ואין עליו אלא מלאכה וטירחת הזריעה, ואיבעיא דלא

סעיף ל"ג (יח) יפו ועבדים אין מפני שהוא כקונה אותו לזמן ^{סףפו}ועבדים אין בהן אוגאה. אף על גב דוהתנחלתם הנ"ל בעבדים כנענים הוא דכתיב, מ"מ זה שהשכיר נפשו כפועל שם עבד עליו, עכ"ל סמ"ע [סק"ס]. וכ"כ מכת"י בתשובת ר"י לבית לוי *סי׳ ו' דף (כ"ו) מכת"י *כ"ז [לפנינו כלל ו' סי' נ"ר] והכיל דכרי תרומת הדשן סיי שי"ח שכתב ג"כ כן,

סמור אע"פ שמלד עלמו אין בו אונאה מלד הבהמה יש אונאה ומשערין מה בא לשכר הסום מאומה שנתאנה בזה לריך להחזיר לו.

בהם אונאה. 13הגה משכר פועל עם סום חו

לד פבומחולשכרו לזרוע לו קרקע ואמר זרעתי בה זריעה הראוי כה וכאו עדים שזרע בה פחות מהראוי לה הרי זה ספק אם יש לו

אונאה מפני הזרע או אם אין לו אונאה מפני הקרקע לפיכך אין מוציאין מיד הנתבע ^{פגז}וכן אין משביעין אותו אלא היסת מפני הקרקע שיש כאן.

לה מטים שהשכירות מכירה לה את הכלים או את הכלים או את הכלים אונאה שהשכירות מכירה בת יומא היא ^{סרו}ואם יש כה אונאה שתות או יותר בין שנתאנה שוכר בין שנתאנה משכיר הרי זה מחזיר אונאה ^{מהול}ואפילו לאחר זמן מרובה*.

ציונים ומקורות מו) מרומת הדשן סי׳ שי"ח. ד"מ מ"י. מת) שם כרמכ"ם פי"ג ממכירה דין ט"ו. מע) שם ברמב"ם פי"ג ממכירה 13) מיקומה של הג״ה זו כאן ממהדורת הבאה״ג ואילך. בדפוסים ראשונים נדפסה ההגה״ה לקמן סוף סעיף ל״ו

הראשון נופל השני וימקלקל זה עם זה, הרמשון מש. ב. מהרמצ"ן [ב"מ שם] שדר בתיי הקשה על פירוש זה דפילטו הגמלא פין ממומם הקשה על פירוש זה דפילטו הגמלא פין ממומם הדמי לביוי לו בזרעו, וכתב בהשובהן פי היי והפשיבהן פי

דזהו בכלל אם אוביר ולא אעבוד כו׳ [שם ק"ד ע"א], ומשו"ה פירש להחיבעיה בענין אחר, ע"ם*: (פאן) מגן וכן משה"א שם אין משביעין אותו אלא היסת. גם זה אינעיא ללא איפשטא היא שם [סוף דף נ"ו], ופירש רש"י [ר"ה נשבעין] אי טוענו מסרמי לך ו' סאין לזרוע ולא זרעת אלא חמש, והוא אמר זרעתי חמש ומחלה, עכ"ל. וקמיבעיא ליה אי כמאן דמנה בכדא דמי ונשבעין עליהן שבועה דאורייחא דמודה

מקלם, או דילמא בטלינהו אגב ארטא ואין נשבטין עליה אלא היסח. וזהו החילוק בין האיבטיות, דבאיבטיא הראשונה לא טענו כלל שממונו נשאר בידו. אלא בעד הטירחא והמלאכה שלא רצה לטרוח ולורוע הרבה ועי"ו בא לידי הפסד, ובאיבעיא שניה קמיבעיא ליה בטענו ממון שסאה מורעי נשאר בידך משהיא שלח זרעת והוח מודה מקלם, וק"ל: בעיף ל"ה (פב) פד) ואם יש בו אונאה שתות או יותר כוי. נמרומת הדשן סיי שי"ח כתב נשכר פועל "ח"מ (פב) מד) ואם יש בו אונאה שתות או יותר כוי. נמרומת הדשן סיי שי"ח כתב נשכר פועל עם סום ונחאנה יותר משמום, דמה שמגיע על הסום יש בו אונאה וכמ"ש מור"ם בסמוך סעיף ל"ו [*לעיל סעיף ל"ג], וכחב שם דא"א לחזור בו ראהשינויי ואפילו אם יש בו יותר משמום, מאחר שכבר נעשים המלאכה, ע"ש [קש"כ]. ונראה דהכא נמי מיירי בכה"ג, משו"ה כתב, או יותר כו' מחזיר אונאה, ולא כתב דביותר מבטל השכירות לגמרי אם ירלה כדין מקח כיון דשכירות ליומא ממכר הוא: (פגן) בהן ואפידו דאחר זמן מרובה. ולא נמני בזה שיעור בכדי שיראה לחגר או לקרוביו, דדוקא בקנין מטלטלין שהן בידו, שייך בהו לומר דהו"ל להראותן ומדלא הראה אמרינן מחל, ואין דרך כן

באר הגולה

מת. ועבדים כו". אע"ג דענדים שאתרו שם (ב"מ נ"ו ע"ב) ולאו ענדים סעיף ל"ד ש. שם (ברחבים פידג מחבירה) דין ט"ו, וכפי פירושו בכעים שהוקשו לקרקעות, היינו עבד כנעני, מ"מ עבד עברי נמי דומה לקרקע כמ"ש - דרבה שם וב"מ נ"ו נ"ב) ועלחה בחיקו. סעיף ל"ה ת. שם ובדמב"ם פייג כפ"א דקדושין כ"ח א': מט. שבר פועל כר׳. כמ"ש נפ"א דגיטין [מ׳ נ׳] מחכירהן דין י"ו, בעיא דר׳ זיכא ונסשטה שם [ב־מ נ׳ו עיב]. א. כסב הרכ גבי עלמך ונכסי לרבה: ג. ומשערין כרי. ואין לומר דלשכר עלמו יחשב כל המגיד נשטן, ונכון הוא, שאין זמן קלוב אלא בלוקס שמקחו בידו ומראה לתגר וכו׳ ואין כך דרך בשכירות וגם בגמ׳ לא מכר זמן בשכירות.

שהוא דאין אונאה כנ"ל, והשאר יחשב לסום, דמשערין לפי הנהוג לשכור כמ"ש בפרק האומנין [[ב"מ] ע"ו אין היכי מחגרי פועלים כו', וכן כאן משערין שכר מהשמטות שניהם ולמ"כ ממלקין לפי ערך: סעיף ל"ד *(ליקוט) שכרו כו׳. רמנ"ס (פי"ג ממכירה הט"ז] *(וטור), לכל רש"י (ב"מ נ"ו ע"ב ד"ה יש להם) ור"ם הוטגרוחוקן ע"פ הרמ"ג בבת"י שם [המובא ברמב"ן שם, וראה ספר פירוש הר"ח לב"מ שם] [וטור [סעיף מ"ב]] פירשו נמכירה, ועיין *מגיד משכה (ע"כ): נא. וכן אין כוי. שס ובב"מו.

בתות המקום: מיש לעיל [סימן צ"ה סעיף אי*] דהיסת נשבעין אף על הקרקעות: מעיף ל"ה גב. ואפילו לאחר כו'. כמ"ש [ב"מ נ"א ע"א] כמוכר, מאי טעמא כו',
ליימורכיג
ייניים וכמים בייניים ביי

באר הימב

סעיף ל"ד כו. לזרוע לו קרקע. עיין סמ"ע [סקס"ב]. ועיין בספר עמודי אור סעיף ל"ג פג. ועבדים. אע"ג דוסמומלמס וגו' נענדים כוענים הוא דכחיב, מ"מ זה סיי ק"ז. באחד ששכר את חבירו לבנות לו בית בקבלנות, וקודם גמר 🏻 שהשכי נפטו פועל שם ענד עליו, עכ"ל הסמ"ע וסף"ס. וכ"כ נמשוכת ר"י לפית הבנין ראה הקבלן שנתאנה במקח ורצה לחזור. והאריך בזה, ומסיק נשם לוי דף (כ"ו) נכ"ו, לפנינו כלל רי סי נ"ו) וסנים דנה מדות הדען סי ש"ח שכתנ אות זין דנידון זה היינו ממש בעיא דרבא בב"מ נ"ו ע"ב, וספיקא הוא נ"כ הכי ע"ש. ש"ך [סקייט]: סעיף ל"ד מר. ספק. הקשה הראכ"ד ז"ל, וח"ת

ביאור הגר"א

ולהוי נמי כקרקע להדר חו לזרוע עד כדי הראוי לה כי עדיין לא נגמרה מלאכתו. וי"ל מפני שתוספת הזרע אינו מועיל לה דשמא למקום שנפל הראשון נופל גם השני ויתקלקל זה עם זה, על"ל סמ"ע [סקס"ב]: סעיף ל"ה מה. יותר. בתרומת הדשן סיי שי"ת כתב בשכר פועל עם סוס כו׳ [כמ"ש הרמ"א בסעיף ל"ג] דא"א לחזור בו אפילו אם יש בו יוחר משחום, מאחר שכבר נעשים המלאכה, ע"ש, ונראה דהכא נמי מיירי בכה"ג, משו"ה כתב, או יותר כו' מתור אונאה, ולא כתב דביותר מבטל השכירות לנתרי אם ירצה כדין תקח כיון דשכירות ליותא כו'. שם [סמ"ע סקס"ר]: מו. מרובה. דכשכירות כיון דאינה משחלמת אלא לבסוף אין דרכו להראוחו לחגר עד לעת משלומין דכבר עבר זמן מרובה וחו לא חילקו. שם [סמ"ע סקס"ה]:

ועיין כחר הגולה [אות אי]:

אמרי ברוך

חידושי רעק"א

סמ"ע ס"ק ס"ג. וכאיבעיא שניה קמיבעיא ליה בטענו כר׳. נ"כ, לע"ג, דכות הוי מודה

סעיף ל״ה. לאחר זמן מרובה. נ״ב, עיין תשונת פני משה ח״ה פי׳ נ׳׳:

במקצח גמור במטלטלין. וכבר העירו על זה הקדמונים באסיפת זקנים ושימה־קן לב"מ דף נ"ו ועיבן על פירוש רש"י שם בד"ה נשבעין עליהם, ומפחם קושיה זו גדו מפירוש רש"י ומפרשים בגוונה חתרינה יעו"ש:

חידושי חתם סופר

שם ש״ך סקי״ט. ע״ש. נ״ב, ומייתי ליה מש״ס ערוך פ״ק דקדושין וכיח ע״א) גכי גלגול שטועה, דגם עבר מיקרי קרקע. ועיין מ״ש חוס׳ במגולה כ״ג ע״ב ד״ה שמין:

פתחי תשובה חו"מ סימן רכז סקכ"ו

מי ששכר קבלן לבנות לו בית והיה בו אונאה, מצד בנין הבית הוי ספיקא דדינא אם דינו כקרקע או לא ואין להוציא מהמוחזק. אמנם, על שפוי העצים קודם נתינתן לתוך הבית יש לשער בהם דיו אונאה.

One who hired a builder to build him a house and was overcharged, cannot reclaim the Ona'ah toward the building because according to some opinions this has the status of real estate. However, he may reclaim the amount that went toward preparing the materials before they were built into the home.

רא פצאוו בשכירות, כ"ל המגיד משנה פי"ג דמכירה [הייד] ע"ש. ובפלישה* משן במדה או במשקל כו' ואם עשו שליח כו'. הטעס, דגס כאלו פרינו סילקסי, דבשכירום, כיון דאינה משחלמת אלא לבסוף, אין מדרכו להראוחו דינן כלקוחות וכנ"ל: בעיף ל"ח (פח) בן שהדיינים ששמו בו'.

> שיין במשונה שנחאנה חור לעולם ואפילו בעל הבגד מהרשד"ם וחיבחלק שבידו הבגד, ולא אמרינן דאינו יכול של"ה וקש"כו לחזור חלה כדי שירחנו לבני חדם כדין לוקה שנתאנה, דבשכירות שאני וכנ"ל [סקס״ה], אבל המאנה ודאי אינו יכול לחזור בו מיד שנחרלה המחאנה שלא לחזור בו כדין לוקח ומוכר הנ"ל [סעיף ד׳ בהג״ה], וכמיימוני [המובא בציונים אות נין ובטול [סעיף מ"ז] סיים בהדיח בזה, חוזר לעולם כמוכר: סעיף ל"ז (פון) כחן הרי הם כלקוחות. כיון דכל אחד מהן הוא שוחף בכולו, נמלא

דבמה שחולקין שיקח רחובן דבר זה

לבדו וימחול לו שמעון חלקו שבו כדי

שיקח שמעון דבר זה לבדו, (הרי) [הוי]

כלקח כל אחד חלק חבירו בעד החלק

שיתן כנגדו בדבר השני, וק"ל: (פון)

שיבודים עד לעת השלומין, וכבר עבר זמן מרובה, תו לא חילקו: בעיף ל"ו (פבן) לעיל סימן ק"ט (סעיף ג'ן נתבאר זה: בעיף ל"ב (פבן) עאן שיבודים פון הקבדן יש דו אונאה. ככל כתבתי הטעם ולעיל סקנישן דאין שם בני המבוי דעכב כוי. והיינו היכא דהתבוי פתום דאו יאתרו דתרכה עבד עליו, ובדידיה קטרח אימח שירלה: (ם) סזן וכל אחד משניהן בין קבלן בין בעל בגד חוזר דעודם. נראה דר"ל כל אחד משניהן

.15חוזר לעולם¹⁵.

ביניהם וטעה בכל שהו בטלה החלוקה. י^{כ)ו}אם התנו ביניהם שיחלקו בשום

וכנ"ל [במחבר סעיף ל"ז], אלא שהמעשה כך היה בשאלות הרא"ש שהדיינים חילקוהו, ע"ש וחמלאהו [קש"כ]:

לו פיז0יהקבלן יש לו אונאה כיצד כגון שקבל עליו לארוג בגד זה בעשרה זוזים או לתפור חלוק זה בשני זוזים *הרי 11 יש לו אונאה ^{פיז}וכל אחד משניהם בין קבלן בין בעל הבגד

לז 'האחים והשותפים שחלקו המטלטלים ^{סהו}הרי הם כלקוחות פחות משתות נקנה מקח ואין מחזיר כלום יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה דואם חלקו קרקעות אפילו שמו שוה מנה בדינר או שוה דינר במנה קיים (יל)ויש אומרים דוקא עד פלגא) הואם הטעו זה את זה סמובמדה או במשקל או במנין אפילו כל שהו חוזרים ואם עשו שליח שחלק

הדיינים וטעו בשתות בטלה חלוקה ^{עו}שהדיינים ששמו ופחתו שתות או הותירו שתות מכרן

עליהן הדרך, וכמ"ש הטור והמחבר לעיל סימן קס"ב נטור סעיף ז' ומחבר סעיף ג׳], וכ"כ הטול כאן [סעיף נ"ב]: (ען) עבן הרשות בידו. נטול [שמ] מסיים כזה כשם הרח"ש [המובא בציונים שם] ז"ל, ואפילו אם יאמר שמעון אסלק ממך התרעומות של בני המבוי, יאמר ראובן אי אפשי לקנות לי תגר בפתיחת הפתח. ועוד, כיון שנשעת החלוקה טעו בזה שהיו סבורים שיכול לפתוח הפתח והוא אינו יכול, החלוקה מעיקרא בטעות היתה ובטלה לה. וכ"כ הטור והמחבר לעיל ריש סימן קע"ה סעיף ג'

בשנים שחלקו ובא להן אח שלישי

דמלוקמן בטילה כיון דמעיקרן חלוקמן

בטעות היתה. והא דכתב כאן [הטור],

שטעו הדיינין, לאו דוקא דיינים,

אלא ה"ה אי טעו אחריני בהחלוקה

בטל.

יטיראובן ושמעון אחים חלקו על תנאי שמי שיפול לו בית פלוני שיפתח לו פתח למבוי ולא שמו אל לכם ^{שאו}שיכולים בני המבוי לעכב עליו ונפל אותו הבית לראובן אם רוצה ראובן לכטל החלוקה ^{שכו}הרשות בידו*.

שיך כתיי:
שיך כתיי:
עין מסונה מסונה הייב. נג) שיל היים והכל"ש המובאים לעיל אות מ"א והטור סעיף נ"א. נג) לשון רמנ"ס שס פי"ג ממכירה הי"ב. נג) טור סעיף נ"צ נשס מהכש"ס
משומה הכל"ש כלל ל"ח סף ה".
14. תיבה זו ליתא מתהדורת בשדא שייל-

14) תיבה זו ליתא ממהדורת באה"ג ואילך. 15) בדפוסים ראשונים ובמהדורות הסמ"ע והש"ך נדפסה כאן הגהת הרמ"א הנמצאת לעיל בסעיף ל"ג, וראה ^{רקי"ט} ו^{קשיב} ד"מ וב"י סעיף מ"ז שכתבו דין זה אחרי הדין המבואר כאן בסעיף ל"ו, וראה ערך לחם. ממהדורת הבאה"ג ואילך נדפסה ההג"ה בסעיף ל"ג.

סעיף ל"ו בסופו. שכר סום עם בעליו יחד ויש אונאה בשכירותם, רואים האדם אין כו אונאה, ובחלק שכירות הבחמה, פחות משתות מחילה שתות כמה שכירות האדם לבדו ושכירות הבהמה לבדה, ורואין כמה הסר ויתר - מחזיר אונאה יתר על שתות בימול מקח. (ב"י סעיף מ"ז בשם תרומת הדשן ס" בחלק שכירות האדם ובחלק שכירות הבהמה לפי חשבון, ובחלק שכירות

באר הגולה

[ממכירה] דין י"ב, מימרא דרב נחמן פ"ב דקדושין דף מ"ב ע"ב וכדמפרש

לה רבא שם, וכ"כ הטור סעיף נ"א ד. לשון המחבר לדעת הרמב"ם נשם

ביאור הגר"א סעיף ל"ו כ. שם וברמב"ם פי"ג ממכירהן דין י"ח. וכחב הרב המגיד, סעיף ל"ו נג. הקבלן כו". דליכא למימר בו דהוי כעבד. ועיין חוס' שם טענת הרב ז"ל כיון שאין זה שכירות ימים כשאר פועלים יש בו אוכאה, מ"ח א' ד"ה והא כו': סעיף ל"ט גד. ראובן כו'. דהוי כמו שטעו ול"ע. ב*. פירוש, אם נתאנה. סעיף ל"ז ג. לשון הרמב"ם שם בפי"ג במדה כוי, וחלוקה בטעות היתה: נה. שיכולים בני כוי. כמ"ש בפ"א :["3 6""] 3"37

דין ווין, ומבואר במ"ש בסעיף (ל') (ב"טן, ועיין לעיל סעיף (ט') (ב"טן בהג"ה. ה. טור שם, ושם במימרא דרבא, וכ"כ הרמב"ם שם ריש פט"ו. סעיף ל"ח ו. שם ובטורן וברמב"ם שם ופייג ממכירה הייבן וכמימרא דרבא שם. סעיף ל"ט ו. טור סעיף נ"ב כשם משוכת הרא"ש כלל נ"ח סיי ה'.

סעיף ל"ו מו. לעולם. ואפילו בעל הכגד שבידו הכגד, לא אמריען דאין יכול לחזור 📗 ואין להוציא מיד המוחזק. אך גראה דיש לשום בזה שפיית העצים אלא כדי שיראנו לבני אדם כדין לוקח שנחאנה, דבשכירות שאני כנ"ל, אבל המאנה ודאי אינו יכול לחזור בו מיד שנסרלה המחאנה שלא לחזור בו כדין לוקח ומוכר, התרעומת של בני המבוי, יאמר ראובן אי אפשי לקנות לי תגר בפתיחת הפחח. ועוד, כיון שבשעת החלוקה טעו בזה שהיו סבורים שיכול לפחוח הפחח והוא אינו יכול,

פתחי תשובה

ותיקונן בפני עצמה, דבזה ודאי יש אונאה, ומלאכת הבנין בחיבורו לקרקע בפני עצמה, וכההיא דשוכר פועל עם סוס לעיל סעיף ל״ג וכמור סיים נהדים בזה, חחר לעולם כמוכר. שם וסמייע סקסיהן: 🗷 בהג"ה, ע"ש. [ומ"ש שם ואות בין, וביותר יש לדון דרבא בזה לטעמיה ששמו. כמו שנמגאר לעיל סימן ק"ט, ע"ש. [סמ"ע סק"ע]: סעיף ל"ט ממ. בחולין ט"ז (ע"ב) (ע"א) כר', ליתא, דהרא"ש גריס שם [כ"מ פ"ד סי" כ"א] הרשות. בטור מסיים כזה בשם הרא"ש ז"ל, ואפילו אם יאמר שמעון אפלק ממך רבא בר רב חגן, וכן איתא במנחות ס"ט ע"א]: סעיף ל"ז כז. הרי הם כלקוחות. עיין מה שכתבתי לעיל סימן קע"ג סעיף ב' סק"א:

הסלוקה מעיקרא בטעות היחה ובעלה לה. וכ"ר הטור והמחבר בריש סימן קע"ה סעיף ג' בשנים שסלקו ובא להן אם שלישי דסלוקתן בטילה מהאי טעמא וע"ש. קמ"ע [סקע"ב]:

חידושי רעק"א

סעיף ל"ו. הקבלן. נ"ב, והרשב"ל והרמב"ן (ב"ם ניו עיב, הובאו במגיד משנה פי"ג ממכירה הס"ו) חולקים דחין עליו אונאה:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כה חו"מ ז (קפט - רמ) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 25**7הודפס ע"י תכנת אוצר החכמ**

כסת הקדשים

סימן רכז סעיף כ"ט - סעיף ל"ב

כסת הכדשים

שם. אבל יותר מפלגא. אחד כתב לוואה במתנה לאחד מבניו כל שם. אבל השליח. נושאת ונוחנת אולי עדיפא משליח ולא שייך בה אונאה בכל שהוא וצלע"ע היטב שמעתי' נטי' לומר דהו"ל כשלים. ולפום רהיטא י"ל דהו"ל כשותף שמשמע שגם על חצי של חברו צ"ל של עלמו קנה בכך ניכר שאינו עווח משא"כ נושאח ונוחנת. ואולי י"ל בנושאת ונוחנת שהוא תקנה דאם לא כן לא ירבו לשאת וליתן עמה, עי"ז עשייתה קיים גם שיש אונאה מה שהיא דרך התגרים כמו פחות משתות. ובשותפים י"ל דגם כן שייך תקנה, וכלשון הש"כ ז"ל בסימן ע"ז [סקי"ט] בב׳ תירולים שכתב שם אודות עוות של שותף. וכן י"ל שהתירוך א׳ של הש"כ ז"ל שם לגבי שותף כ"ה לגבי נושאת ונותנת שמרולים כדי שירצו

לעשות משא ומתו עמה:

עוד מצאתי. אשה נושאת ונותנת אולי עדיפא משליח לגבי אונאה פחות משתות, וכמו שותף שכתב הש"כ ז"ל ושםן שמשום תקנת השוק הוא שליח גם לעוות שיהיה מהח היים. ובאונאה פחות משתות כנראה דאין לריך לשלם גם לשותפו [ה]גם ששותפים שלוחי שומרי שכר הם זה לוה, דהו"ל כאונס כיון דעבידי אינשי דטעי בפחוח משחוח ולא קפדי. ואולי גם השוחף חייב גם באונסים א"ל לשלם. כיון שנתרלו שיוכל אחד למכור ואם יחחייב בכנ"ל לא ירצה שום שותף למכור. וגם אם היה גלוי דעת מהשותפים בפני רבים שמבטלים ביניהם שליחות זה לזה לגבי עוות כל דהו מ"מ הקונה באונאה פחות משתות הו"ל כקונה מגנב שאינו מפורסם ושייך מקנת השוק. וי"ל שכ"ה בנשים הנושאות ונותנות. גם שלומר שהיא כשוחפים עמו, או לומר אולי הממון שלה ואין לבעלה כשוח בו, או הוא מנכסי מלוג שלה, או שכ"ה קלח מהסחורה והו"ל שותפות, אין הסברא לומר כן, כי בממון שלו אין לה לד שותפות רק מוטל עליו לפרנסה. ואולי שייך חזקה שהכל שלו עד שהוחזק פרסום שיש לה ממון נכסי מלוג שנושאם ונותנת בו, [ה]גם שאין הכרע מלד מה שכן הוא ברוב הנשים, כי אין הולכים בממון אחר הרוב נגד המוחזק, מ"מ אולי שייך סזקה כנ"ל כיון (שידו) ושידהן טפילה לידו. מ"מ י"ל דשייך תקנת השוק כמו בשורף. ואולי [ה]גם שנשים כעת הם בכלל נושאות ונותנות, מ"מ להם לה איתחוק שיוכלו למכור בלה ידיעת ורצון בעליהן במה שהוא ספק אונאה, ואולי גם בפחות משחות כ"ה. ובשליח שגם שהשליחות היה סתם מ"מ אם נתאנה בכל דהו המקח חוזר, כי לגבי ספק עוות כל דהו אין לו לעשות השליחות כלא ידיעת ורצון משלחו. ואין ללמוד משותף שכיון שחלקו מוכר פשוט וגם על חלק חברו יוכל לשלם מה שיגרום לו עווח,

עי"ז עדיף משליח, מה שאין כן באשה שאין לה לשלם, וללעע"כ: מ״ש שותף שחין לריך לשלם בחולי פחות משתות, י״ל שכשלפי דרך המגרים שם אז היה לו לידע האונאה, אין ללמוד ממה שקבעו חז"ל לגבי אונאה פחות משחות מעין לא פלוג:

םעית ל"ב

נחלת צבי ליתר עיוו

אפילו שכר טרקלין גדול בדינר בשנה כו׳. אעחיק נכאן משו"ח שלי מה שהשבחי לרב אחד בענין זה, וז"ל, אשר שאל מעלח כבוד חורחו למעשה אי איכא אונאה וביטול מקח בשכירות בחים, ועלה בדעת מעלת כבוד חורתו דהוא ספיקא דדינא מחמת דבסימן נ"ה סעיף א' בהג"ה הביא הרמ"א ז"ל ב' דעות אי תלוש ולבסוף חיברו בקרקע דינו כקרקע או לא לענין שבועה ולענין שומרים, ואם כן ה״ה לענין אונאה. ידידי באמת דעת הרמ"א נראה עיקר כדעת היש חולקין שם שהביא באחרונה דדינו כקרקע, וכן סחם הרמ"א ז"ל בסימן ש"א סעיף א׳ בהגה, ומה"ט בסימן רכ"ז סעיף ל"ב שכחב בשו"ע כשם כו' אפילו שכר טרקלין כו', שתק להמחבר ולא הגיה דיש אומרים דאין דינו כקרקע, וכ"כ בתשובת פני יהושע ח"ב סי' ק"ו שדעת הרמ"ה כן הוה ע"ש, ובפרט דהש"ך כתב בסימן ל"ה שם [סק"ח] דגבי בית לכו"ע דינו כקרקע ע"ב בעי ר' זירא שכירות יש לו אונאה וכו'. במחילת כבודו לא ראה דברי

מטלטלין, ובית שלו ששוה כמה אלפים והנהו בכמה אלפים. כחב לבנו בלשון מכירה בסך חלף ועוד שישלם מזה שטר חלי זכר לבחו וכדומה נעיין אבן העוד סימן ק״ח סעיף גין, לפי מ״ש הש״ך ו״ל סוף שתות, גם שלינם שלוחים זה לזה לעוום. ולולי י״ל סברא כיון שגם חלק סימן ס"ו [ס"ק ק"כ. קכ"ב] לא שייך כזה אונאה, והאורו"ת ז"ל [תומים שם סקס״ה] כתב שנוטה דשייך אונאה ביותר מפלגא, ומ״מ הוי ספק, והש"ך נסימן רכ"ו [סקי"ז] הביא דהוי ספק, עי"ו אי אפשר להכריע כזה, אך כזה הדעת נוטה שאין כזה לד אונאה רק ידע וכתב כן רק כדי להראות איזה פנים מדוע יעשה ככה להעביר נחלה לגמרי לבנו אחד בן אהובה, נגד בן אשתו הגרושה, ובקרקע הקפידא יותר גדולה בהעברת נחלה כידוע במ"ש גבי שטר חלי זכר. גם כיון שהיה דר בו עד מותו ניכר שהוא העברת נחלה [גם אולי מלד שאלו היה כותב בשוויו היה לריך נייר יקר כפי פקודת הקיר"ה, ולפי חשבונם נשתכר חלי היוקר], גם אולי שייך בזה שלא להשביע. ועל כל פנים אי אפשר שילוייר בזה שנחאנה המוכר, שמחשבתו ניכרת מחוך מעשיו לכל באי שער עירו שידע ומכר בפחוח, אך על כל זה צלע"ע. שוב נחברר

ש"ך ם"ק י"ז. וההוא דובן מאה כוי. לנ"ל דאיתא שם דאם זכן קרקע במאחן ושויה מאה אינו יכול לחזור דאין אונאה לקרקעות:

שהמכירה היתה כדי שיחזיהנו בנו ויטפל עמן בחליו כל ימי חייו. אינו

אונאה כלל, ועל כל פנים ליכא פלגא, גם הו"ל ממש מוכר מחמת

דוחקו וידע, כיון שהוא יותר מכדי שהדעת טועה, והרי זה כמסשבתו

ניכרת מתוך מעשיו לכל בני עולם:

םעיף ל'

בשליח שמכר דעת רב האי [בטור סעיף מ"ט] דאם אינה הלוקח מכרו בטל לכאורה חמוה דמהיכא חיחי. ואם נוטה דעתו לדעת הרמ"ה דבעה"ב שנחאנה דג"כ אין לו אונאה דהואיל ואינה אין לו אונאה, גם סברא זו תמוה, דמקשה בפרק הזהב דף נ"א נע"אן מאי הדיוט בעה"ב, וא"כ תקשה הא דס"ל לרבי יהודה [נ"ו ע"ב] דספר חורה ומרגליום דאיו להם אונאה ממ"נ אם הקונה בעה"ב אין לו אונאה וי"ל ואם מגר אין לו אונאה, בדוחק. אמנם בלא זה אין לומר דוהו טעמו של רב האי ז"ל, דהא הביאו הב"י בסימן הפ"ב וסעיף טין דס"ל דוהא באונאת שתות, וזהו בוודאי אין לו שום סתך מדברי הרמ"ה, וגם תמה שם הב"י על הטור. ולענ"ד נרחה דטעמא של רב האי והוא דבאמת י"ל טעמא כפשטיה, דלכאורה היה אפשר לפשוט ספיקא דהרא"ש ז"ל [ב"מ פ"ד סי" כ"] בפחות משתות אי אית ביה איסורא שכתב שנסתפק בזה, דאי אמרינן דמקח שנעשה באיסור אין המקח כלום וכמ"ש הסמ"ע לחלק בסימן ר"ח [סק"ג] דדוקה במקום שמחזיר המעוח שנעשו באיסור מהני, א"כ בפחום משחות דאינו מחזיר אונאה מפני מה המקח קיים, ואי המקח קיים י"ל משום הכי בשליח המקח בטל משום דאין שלית לדבר עבירה וכמ"ש חוס' בריש ב"מ [י' ע"ב ד"ה דאמר] דכהן שאמר לישראל קדש לי גרושה הקידושין בטילין. ולפ"ז א"ש סברת רב האי, דס"ל דפחות משתות לית ביה איסורא אבל בשתות הוי מקח שנעשה באיסור להכי ס"ל דהמקח בטל, ולהכי הטור [סימן קפ"ב סעיף ט׳ וסימן רכ״ז סעיף מ״ט] העתיק שיטתו לפי סברתו דאפילו בפחות משתום איכא איסורא. ובזה י"ל הסוגיא דב"מ דף נ"א ע"ב על מנח שאין בו אונאה הרי יש בו אונאה ודחקו רש"י ותוס׳ שם ורש"י ד"ה שאין. תוס׳ ד״ה על מנתן לפרש, ולפת״ש י״ל דבאמת קי״ל בתנאי שאין המעשה יכול להיות ע"י שליח כגון חלילה וביאה המעשה קיים והחנאי בטל, וע"כ אם אמר ע"מ שאין בו אונאה והוא הטעה אותו באמת א"כ אין המקח יכול להחקיים ע"י שליח דאין שליח לדבר עבירה א"כ וכן הסכים בחומים [אורים סקי"א], ע"ש. ועוד האריך מעלח כבוד הסנאי בטל והרי יש בו אונאה. ויש ליישב בזה מה שמקשה חוס' [שם] חורתו דגבי שכירות קרקע גופיה י"ל דיש בו אונאה, מהא דב"מ נ"ו נ"ש ולוה:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כה חו"מ ז (קפט - רמ) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 371 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמ

יתר עיון: נחלת צבי על סימן רכז סעיף ל"ב בענין תלוש ולבסוף חברו בגדרי אונאה, ואם יש חילוק בין שכירות קרקע למכירת קרקע באונאה יותר מפלגא.

Nachlas Tzvi explores whether unattached items that were then attached to the ground are to be considered real estate in regard to Ona'ah. He also presents a novel approach to differentiate between sales of real estate and rentals in the event of a discrepancy that is more than half.

סימן רכז סעיף ל"ב - סימן רכח סעיף י"ח

מהלכות מכירה דין י"ד ודין י"ז וכמ"ש הרב המגיד שם, וזה הדין שנוכר בשו"ע סימן רכ"ז סעיף ל"ה השוכר את הכלים או את הבהמה כוי, מקורו מהגמרא הנ"ל דמפרשי לה בשכירות מטלטלין דוקא ולא כמו שעלה ע"ד מעלמו. ואשר הביא מעלמו דברי המרדכי בפרק הוהב סיי ש"ה שכתב וו"ל, ראובן שטען על שמעון השכרתי לך בית בחלי זקוק לשנה ואיניתני כי שוה השכירות זקוק שלם לשנה ולא הייתי יודע, דין זה פסוק מבעיא דר' זירא שכירות יש לו אונאה כו', אלמא יש אונאה בשכירות, עכ"ל. והבין מעלח כבודו דטעם המרדכי בזה הוא משום דס"ל מלוש ולבסוף חיברו לחו כקרקע דמי, ומכח זה הקשה שדברי המרדכי אלו סותרים למ"ש בפרק הדיינים [שבועות סי׳ תשע"ג המובא ברמ"א סימן צ"ה וש"א הנ"לן לענין בים השחול ונשרף דפטור. הנה לח כיון יפה בפירוש דברי המרדכי הנוכר, דהא במרדכי שם [בפרק הזהב] אח"ז איתא, וכחב רבינו ברוך ז"ל, ואני אומר דהחם מיירי בשכירות מטלטלי ולא מקרקעי כו׳. ואם כדברי מעלם כבודו דטעם הפוסק דיש אונאה הוא משום דמיקרי חלוש, מה השיב רבינו ברוך בוה, דהא גם הפוסק הזה יודע דהחם מיירי בשכירות מטלטלי, רק דסובר דבית דינו כמטלטלי. וגם זאת אי אפשר לומר, דהפוסק שהביא המרדכי סבירא ליה דבעיא דר׳ זירא הוא גם בשכירות קרקע. דודאי זה אינו, דהא כל עיקר האיבעיא הוא אי שכירות דינו כמכר או לא ופשיט דדינו כמכר, ואיך אפשר לומר דיהיה עדיף ממכר דגם בקרקע יהיה אונאה בשכירות, אלא ודאי זה פשוט דבעיא דר' זירא הנ"ל הוא בשכירות מטלטלין כדברי הרמב"ם והרא"ש והנמוקי יוסף הנ"ל. אמנם נלע"ד פירוש דברי המרדכי הוא כך, דודאי גם הפוסק שהביא המרדכי כאן ס"ל דבית דינו כקרקע, וכמו שפסק בפרק הדיינים לענין שומרים, רק לפי שכתב הרא"ש בפרק הזהב [סיי כ״א] בשם ר״ת וכ״כ הטור בסימן רכ״ז [סעיף מ״א] דהא דאין אונאה לקרקעות דוקא עד פלגא, אבל בפלגא יש בו אונאה, והגם דבתום׳ [ב"ק י"ד ע"ב ד"ה דברן משמע דדוקה יתר מפלגה הית ביה אונהה, כבר כתב הסמ"ע שם סק"נ דלאו דוקא קאמרי [וכן הסכים בספר שער המלך פי"ג מהלכות מכירה הבאחיו בפתחי תשובה סעיף כ"ט [סקכ"ד]], וא"כ הכא שהיה המעשה שהשכיר בית בחלי זקוק לשנה וטען כי שוה זקוק שלם, הרי אונאה בפלגא, ואילו היה מכר היה בעל אפילו בקרקעות, רק כיון דהיה שכירות ויש ספק אולי אין דינו כמכר, על זה השיב שדין זה פסוק מבעים דר' זירם כו', עד חלמם יש חונחה בשכירות, והיינו בשכירות מטלטלין בשחות, וממילא דה"ה בקרקע בפלגא. ומה שהשיב ע"ז רבינו ברוך, ואני אומר דהתם בשכירות מטלטלי כו', נ"ל דהכי פירושו, לפי דבתוס' ב"מ שם נ"ו ע"ב בד"ה והאי ביומיה מכירה היא, כתבו, חימה דבפ"ק דמסכת ע"ו נט"ו ע"אן מוכח דשכירות לא קני כו', וי"ל דהכא גבי אונאה כתיב ממכר מיותר לרבות שכירות, עכ"ל. ולפי"ז

הרא"ש והנמוקי יוסף שם [רא"ש פ"ד ס" כ"א וגמוקי יוסף ל"ב ע"א מדפי גבי קרקע דלא כסיב ממסר מיוסר, אפשר לומר דאוקמי אסברא הרייף] שכתבו דהיינו בשכירות מטלטלין, וכן מפרש הרמב"ם פי"ג דבשכירות לית ביה אונאה משום דבשכירות לא קפיד אינש אם נחאנה ומחל, וזהו הכונה בדברי רבינו ברוך הנ"ל שהשיב דהתם בשכירות מטלטלי, ר"ל דכחיב ביה ממכר מיותר לרבות שכירות, ולא בקרקע דלא כחיב ביה ממכר מיותר, אמרינן דאפילו ביותר מפלגא לית ביה אונאה בשכירות, רק במכר דוקא יש אונאה בפלגא ולא בשכירות. ומה דאיחא עוד שם במרדכי וו"ל, ואין משיבין את הארי לאחר מותו, ושמא י"ל הא דתניא כשם שקרקע נקנית בכסף בשטר ובחוקה כך שכירות, [*ו]מוקמינן עיפ המרדכ לה דוקא בשכירות קרקע, זה לענין חזרה דוקא, אם השכיר לו בית ומשנתן לו כסף או שכתב לו עליית ביתי מושכרת לך ומסר לו את השטר, או שהחזיק בה השוכר, אין אחד מהם יכול לחזור בו, עכ"ל. יש לפרש כוונתו, משום דלכאורה יש להשיב על רבינו ברוך דס"ל דדוקא גבי מטלטלי שוה שכירות למכר אבל גבי קרקע שכירות אינו כמכר, והרי חניא [בב"מ דף ל"ט ע"ב] כשם שקרקע כו' כך שכירות כו' וקאמר שם בגמרא שכירות מאי עבידתיה אמר רב חסדא שכירות קרקע, אלמא דגם גבי קרקע שוה שכירות למכר. לזה קאמר המרדכי ואין משיבין את הארי, ר"ל לרצינו ברוך, משום די"ל הא דתניא כו' זה לענין חזרה דוקא שאין אחד מהם יכול לחזור בו, בזה שוה שכירות למכר גם גבי קרקע, אבל לענין אונאה אין דינו כמכר גבי קרקע, אלא דאפילו ביותר מפלגא ליח ביה אונאה, כן נ"ל פירוש דברי המרדכי בזה. ועפי"ז אפשר ג"כ לישב דברי הרמ"א ז"ל בחו"מ סימן רכ"ז סעיף ל"ב, דכתב המחבר כשם כו' אפילו שכר טרקלין גדול בדינר כו'. ולכאורה תמוה מדוע לא הגיה הרמ"א ז"ל דלפי היש אומרים שהביא לעיל סעיף כ"ט דוקא עד פלגא וכדאיתא בטור, וכמ"ש באמת הסמ"ע [סקנ"ח] בזה. ולפי הנ"ל י"ל דהרמ"ה סמך עצמו ע"ד המרדכי בשם רבינו ברוך הנ"ל שכחב דדוקה בשכירות מטלטלי, וביארנו דר"ל דוקא במטלטלי אמרינן שכירות דינו כמכר משום דכחיב ממכר מיוחר, אבל לא בקרקעי דלא כחיב ממכר מיותר, אמרינן דדוקא במכר יש אונאה בפלגא אבל בשכירות אין דינו כמכר ואין אונאה לעולם, משו"ה לא הגיה הרמ"א כאן כלום גבי שכירות, כן אפשר לישב דברי הרמ"א בזה, ונ"ע לדינא. אולם בפחות מפלגה פשוט לדינה דלים אונהה בשכירות בתים, ודלה כתו שעלה על דעת מעלתו דהוא ספיקא דדינא, עכ"ל שם. ויש לעיין בזה:

םעיף ל"ר

סמ"ע ס"ק ס"ב. וכתב דוהו בכלל אם אוביר כו". ו"ל הרמנ"ן, זה הפירוש אין לו רגלים, וכי מפני שהוא קרקע לא ישלים תנאו, ואם לא זרע בה כראוי הפסידה, ואם קיבל עליו לשלם ישלם כדחנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא, ומה מקום לאונאה, ע"כ:

סימן רכח

םעיף י'

כסת הקדשים

אין מערבין. אודות אונאה, אם כוכינא חריפא אין מדקדקין על עירוב קלת פסולת בדבש או חלב, וכשהיא זבינא דרמי על אפיה מדקדקים על מערובות ביותר. יש להבחין כפי מה שהיה בשעת המכר ומקומו ובממון שפסקו ביניהם, אם על ידי זה היה בסגנון זבינא חריפא שם אין המערובות אונאה, ואין בכל המקחים אלא מקומן ושעתן, והכל כפי דרך הסוחרים היטב:

םעיף י"א

ואם טעמו ניכר מותר לערב בכל מקום. ולקמן נסעיף י"ד כתנ דנמקום שאר נוהגין לטועמו אסור לערב. ושני הסעיפים הם ממקור אחד מהא וכן יכול למכור בזול יותר מהשער. נ"ב, הנה נשאלחי באחד שדר

דאמר רבי אחא מתיר בדבר הנטעם [ב"מ ס' ע"א], ופירש"י בדבר הנטעם, שחדם טועם קודם שלקחו ויכול להבחין שנחערב בו, ע"כ. אך הא דכתב המחבר כאן בסעיף י"א הוא לשון הרמב"ם [פי"ח ממכירה ה"ה] ובסעיף י"ד הוא לשון הטור [סעיף י"ב] [ועיין כנאר הגולה [אות ט׳ וק׳]] ובכ"ח דחק להמציא מקור לדברי הטור מהש"ם הא דמחלק בין מקום שנוהגים לטעום אי לא יעו"ש, ומשמע דהרמב"ם לא ס"ל לחלק בזה, ול"ע על המחבר מה שהביא שני הלשונות זאח"ז. ועיין לקמן בסמ"ע סימן רל"ב ס"ק י' שכתב בשם הרב המגיד [פט"ו ממכירה ה"ג] כגון שיכולין לנסות ולטועמו כו', ומשמע ג"כ דאפילו במקום שלא נהגו לטועמו הדין כן ודו"ק:

סעיף י"ח

חבמת שלמה

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כה חו"מ ז (קפט - רמ) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 37**2הודפס ע"י תכנת אוצר החכמ**

Part II: Onaah Overview

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY OVERVIEW VIDEO

THE FINE LINE BETWEEN ONA'AH & MEKACH TA'OS:

As we explained in Part 1 of this series, ona'ah is not an absolute form of theft. This is because no one is taking somebody else's property illicitly. In cases of ona'ah, both parties agreed to the sale and agreed to the price, as opposed to a case of mekach ta'os, wherein the buyer did not receive the goods he paid for. To illustrate, if someone sells a car that he claims is in good working condition, and, after the sale, the buyer discovers that the engine is shot or the transmission is on its last legs, the entire sale is null and void because the car the buyer received is not what he intended to purchase. This is a case of *mekach* ta'os that falls under the broad category of theft. ona'ah, however, is a good sale in which neither side is stealing from the other; however, the Torah protects the rights of the party that was taken advantage of, and gives him a right to undo the sale if he follows certain steps. While ona'ah is not theft, the Torah forbids either side to take advantage of the other by either overcharging or underpaying, and offers protection to the side that is taken advantage of.

As we said, because *ona'ah* is not theft, there are certain limitations regarding how it can be enforced. For example, there is a time limit for how long a claim can be made, whereas in a case of *mekach ta'os* there is no statute of limitations. Since *mekach ta'os* has no limitations, a vendor can't simply protect himself from such claims by hanging a sign in his store that declares "All Sales Are Final." If a sale would be *makach ta'os* – meaning the buyer does not receive what he paid for – the sale is nullified as if it never occurred; therefore, the seller cannot have a policy of not giving refunds for such instances. Regarding *ona'ah*, however, there are numerous limitations, and there are cases where the seller could exempt himself from liability.

It is important to remember that although there are many times that one would be able to exempt himself from liability for *ona'ah*, the Rishonim still say that one who takes advantage of his friend transgresses a Torah prohibition even in such cases.

GRAY AREAS:

There are quite a few gray areas," where the laws of ona'ah and *mekach ta'os* intersect and it is unclear exactly how to categorize the situation. In such cases, a *dayan* may have to make a judgment call in his ruling.

To give one example: As we will see later in our discussion, there is a halacha that the rules of enforcing *ona'ah* do not apply in sales of *karka* (land). If a piece of real estate is sold at an inflated or undervalued price, the disadvantaged party is not protected

by the halachos of *ona'ah* and cannot make a claim in bais din.

That said, we can discuss a story where an older couple sells a home they lived in for decades because they want to move near their children or into an assisted living facility. They find a buyer who wants to develop the property and agree on a price that they believe is fair for the house itself. Unbeknownst to them, however, the entire neighborhood is about to be rezoned to allow for higher density housing, which will drive up the price considerably. The developer is well-aware of this and knows that in just a few weeks, this home will be worth double what he is offering the couple.

What would the halacha be in such a case?

Is this a question of *ona'ah* because the only complaint against the buyer is that he is underpaying? If that were true, since this is a case of *karka* the sellers would have no recourse to file a claim against him in bais din.

However, it could also be argued that this is a case of *mekach ta'os*. The rationale behind that argument would be that the property the couple believes they are selling is not the same property they actually are selling, as it's entire essence will be changed once the zoning laws are amended. Thus, the couple do not really know what they are selling, which would classify the sale as a *mekach ta'os*. If this argument is correct, the sellers have no limitations in demanding a nullification of the sale.

This is just one example of a story where the line between ona'ah and mekach ta'os is blurred and unclear. Another example would be if someone sells a car that is in decent shape, but he dresses up its appearance by giving it a paint job and exterior work to make it look more attractive. If the buyer feels he was overcharged, can he claim that this is not the same car he paid for and, therefore, the entire deal is a mekach ta'os, or do we say that it is clearly the same car and the only claim the buyer has is that he was overcharged, meaning he could only pursue a claim of ona'ah?

All these variables are factors in a *dayan's* decision-making process.

REAL ESTATE SALES:

As we mentioned above, the halacha is that the laws of *ona'ah* cannot be enforced on sales of *karka*. This is learned from a *Gezeiras Hakasuv*, so we cannot really discuss the reason behind this halacha; however, what we can definitely state is that the reason there can be a difference between movable objects and *karka* regarding *ona'ah* is only because *ona'ah* is not absolute theft. The Torah does not allow theft under

any circumstances. When it comes to *gezel*, there can be no differentiation between movable objects and land. (Although there is a well-known rule of *karka eino nigzeles* (land cannot be stolen), this only means that land cannot technically be picked up and stolen. It does not mean that theft would not be enforced on land in cases where it can be stolen.) Regarding *ona'ah*, on the other hand, since it is not absolute theft, there can be such a differentiation and it can be explained that the Torah only protects a person from being taken advantage of in sales of movable objects but not in the real estate market, where deals are more complex and the dynamic of the marketplace is completely different.

The Gemara further says that *ona'ah* applies to renting, just like it applies to buying. If someone would rent an object at an inflated price, he could make a claim of *ona'ah*. Most Rishonim say that renting real estate at an inflated price is considered taking advantage of the renter and would be prohibited. But could one make a claim in bais din of *ona'ah*? The answer is that he cannot. Because *ona'ah* cannot be enforced on *karka*, it also cannot be enforced on the renting of real estate.

SERVICE PROVIDERS:

This leads us to discuss whether *ona'ah* applies when one is paying for a service. A service is obviously not a movable object, but is it *karka*? What category would it fall under?

The Gemara says a rule of avadim dumya l'karka (slaves are similar to land). This dictum does not only apply to actual slaves, but to any hired workers who are paid by the hour or day. A person is not a movable object; therefore, he is compared to karka. For this reason, if a worker charges an inflated salary for work, the employer cannot make a claim of ona'ah against him.

The Rambam posits a novel idea and rules that this is only true of an employee who is paid by the hour or day. However, a service provider who is paid to do a job and makes his own hours and schedule would be different because he is not "owned" by the employer and has no resemblance to a slave. As such, he is not comparable to *karka*, which means that *ona'ah* could be enforced if the employer was overcharged.

The Ramban disagrees and says that a service provider has the same halachos as any other worker. Accordingly, if a plumber or electrician would quote a very inflated price for a job, and the homeowner agrees to pay it, there is no way to make a claim of *ona'ah* against him in bais din.

Practically speaking, if the service provider has not been paid yet, the homeowner would have the upper hand and could claim that he will not pay the inflated amount based on the ruling of the Rambam. If the payment has already been made, the service provider now has the upper hand and could refuse to give a refund based on the ruling of the Ramban.

WHEN KARKA AND METALTILIN (MOVEABLE OBJECTS) COLLIDE:

Often, business deals have components of both karka and

movable objects, which creates more gray areas in halacha.

Rav Akiva Eiger and the Pischei Teshuva discuss instances where one hires a builder to build a house, agreeing to pay for labor and for the materials. While *ona'ah* would certainly apply if the price of the materials was inflated, whether or not it would apply for the labor would be dependent on the *machlokes* between the Ramban and Rambam.

Very often, the situation is not so cut and dry, as one price will be agreed upon for the entire deal. Since the quoted price is for one entire package, it is difficult to assess whether the one who hired the builder is being overcharged for the materials or for the labor. It can also potentially be viewed as one price for all from the builder, and unless it is *ona'ah* on the whole package, it may not be a problem.

To add another layer to the conversation, the status of every house could be subjected to halachic scrutiny. A house is made up of movable material, which is then attached to the ground. In many areas of halacha this is known as *talush u'bisof chibru* (unattached items that ultimately become attached to the ground), which becomes part of a property and is subsequently considered *karka*. This leads to various questions, such as whether a mobile home, which is not fully attached to the ground, has the same status as a standard home with an underground foundation. This is a lengthy, fascinating discussion that is beyond the scope of this series but displays how many variables can come into play in these types of situations.

IS A HOUSE ALWAYS THE SAME HOUSE?

The *Tur* discusses yet another relevant case that shows the myriad variables that can arise in sales.

He quotes the Teshuvas HaRosh who speaks about a story where an individual buys a house, and then discovers that it is in need of quite a bit of work. Doors are torn off the hinges, windows are broken, and the paint is peeling. The buyer claims he signed to buy a house in move-in condition, and that is not what he received. Does he have the right to claim *mekach ta'os* and nullify the entire sale?

The Rosh leans towards ruling that mekach ta'os would only be applicable if there are major problems with the house. For example, if there is structural damage that would require a complete overhaul to fix, the buyer can claim that this is not the house he agreed to buy, and the entire sale can be annulled. However, if all that is required are some fixes that are not so intrinsic to the home, such as broken doors and windows, the buyer cannot claim that this is a different house than the one he bought. While the seller would be required to fix the damage, as the deal was that the buyer would receive a home in move-in condition, it cannot be claimed that the entire sale was a *mekach ta'os* and is null and void.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit: www.baishavaad.org/yorucha-topics
Or signup to receive them via whatsapp:
© 732.232.1412

C()re Curriculum

(subject to change)

Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
  - > Obligation to Adhere to Civil Law
  - How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
  - What Constitutes a Minhag
  - How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

Business and Employment on Chol Hamoed

Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2

- Geneivas Da'as 1
- Acceptable Marketing 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting 1
- Halachos of Employment -4
  - › Backing Out
  - Where Backing Out Causes a Loss
  - Working Pro Bono and Hiring Jewish
  - Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents 4
  - Understanding Asmachta
  - Agreements and Kinyan Devarim
  - > The Halachic "Agreement Validation" Clause
  - > Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations 4
  - Structuring
  - Legal Entities and Trusts
  - Management
  - Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition 4
  - > Ani Hamehapech
  - Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded 4
  - Mechusar Amana
  - › Mi Shepara
  - Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah 2
- Mekach Ta'os- 2

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser
  - › As a Business and Individual

Elul 5781 - Maintaining a Kosher Work Environment

- Yichud in the Workplace 2
- Interaction With the Opposite Gender 2

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

Websites and E-Commerce on Shabbos and Yom Tov

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees 2
- Ribbis 101/The Basics 4
- Insurance Issues 1
- Brokerage 2
- Lashon Hara in Business 2
- · Legal Holidays and Chukos HaGoyim 1

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din 3
- Din and Lifnim Mishuras Hadin 2
- Arka'os 2
- Quitting, Firing, and Severance 2
- Partnership Dissolution 2
- Collections 2
- Bankruptcy 1

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - Final Testing and Review

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- · Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- · Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- · Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- · Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and FiduciaryPartnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika:Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

MISSI N To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.

VISION Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source — coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim — they will acquire the clarity to determine not only what is a שאלה, but, more important - why.

Only through עמלות בתורה — understanding the fundamentals of the subject — can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR

Congregation Bais Yehuda R' Dovid Semel

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's) Rabbi Heshy Wolf

Flatbush Park Jewish Center Rabbi Eli Moskovitz Rabbi Yisroel Perelson

Yad Yosef Torah Center Rabbi Eddie Kassin

CHICAGO

Agudas Yisroel of West Rogers Park Rabbi Moshe Scheinberg

CLEVELAND

Beis Doniel Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS

Cogregation Toras Chaim Rabbi Yaakov Rich

DETROIT

Lakewood Kollel Rabbi Boruch Miller

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe Dov Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash Rabbi Avrohom Hartman

JACKSON

Khal East Veterans Rabbi Baruch Issac

LAKEWOOD

Bais HaVaad Ray Dovid Grossman

Bais Medrash of Lutzk Rabbi Yaakov Pascal

Bernath And Rosenberg

Ray Baruch Fried R' Yossi Schuck R' Yehoshua Wolf

Bitbean

Rabbi Arveh Caplan R' Ephraim Arnstein

Kehal Zichron Yaakov Rabbi Maver Boruch Turin R' Moshe Netzer

Madison Executive Offices Rabbi Doniel Dombroff

LAWRENCE

Heichal Dovid (W) Reb Yakov Lowinger Rabbi Mattisvahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES

Bait Aaron Torah Outreach Center Rabbi Moshe Nourollah R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue Reb Yakov Lowinger

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel Rabbi Maeier Kutoff Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Brisker Kollel Rabbi Michoel Illes

Cogregation Torah Utfila Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community Chabura Rabbi Tzvi Rubin

7ichron Yakov Rabbi Yehuda Russack R' Simcha Levi

PHILADELPHIA

Philadelphia Community Kollel Rabbi Yosef Prupas Rabbi Yaakov Baum

QUEENS

Cong. Ohr Bechor Halevi Rabbi Chaim Schwartz

ST. LOUIS

St. Louis Chabura Mr. Yaakov Klein

STATEN ISLAND

Kehilas Niles Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Ateres Mordechai, Thornhill Kollel Rabbi Yosef Rothbart

WEST HEMPSTEAD

Eitz Chayim of Dogwood Park Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead Reb David Felt Reb Agron Gershonowitz

WOODMERE

Aish Kodesh Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos Rabbi Shmuel Witkin

Yeshiva Gedola Five Towns Rabbi Ami Glassberg

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

888.485.VAAD(8223) #303

yorucha@baishavaad.org

baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.